

Imperatív programozás

Imperatív programozás

Kozsik Tamás és mások

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Imperatív programozás

- Utasítások, vezérlési szerkezetek
- Memória írása, olvasása
- C programozási nyelv ([link!](#))

...|0|1|1|0|0|1|0|0|1|1|1|1|1|0|0|1|0|0|0|0|0|0|1|1|1|1|1|1|0|0|1|0|1|0|0|0|1|0|0|0|0|0|0|0|0|1|1|0|1|1|...

Imperatív programozás

- Utasítások, vezérlési szerkezetek
- Memória írása, olvasása
- C programozási nyelv ([link!](#))

...|0|1|1|0|0|1|0|0|1|1|1|1|1|0|0|1|0|0|0|0|0|0|1|1|1|1|1|1|0|0|1|0|1|0|0|0|1|0|0|0|0|0|0|0|0|1|1|0|1|1|...

...|0|1|1|0|0|1|0|0|1|1|1|1|1|0|0|1|0|0|0|0|0|0|1|1|1|1|1|0|0|1|0|1|0|0|0|1|0|0|0|0|0|1|1|0|1|1|...

Imperatív programozás

- Utasítások, vezérlési szerkezetek
- Memória írása, olvasása
- C programozási nyelv ([link!](#))

... 0 1 1 0 0 1 0 0 1 1 1 1 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 1 1 1 1 1 0 0 1 0 1 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 1 1 ...

... 0 1 1 0 0 1 0 0 1 1 1 1 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 1 1 1 1 0 0 1 0 1 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 1 0 1 1 ...

↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑
 241023 241024 241025 241026 241027 241028

Imperatív programozás

- Utasítások, vezérlési szerkezetek
- Memória írása, olvasása
- C programozási nyelv (link!)

... 0 1 1 0 0 1 0 0 1 1 1 1 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 1 1 1 1 1 0 0 1 0 1 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 1 1 ...

... 0 1 1 0 0 1 0 0 1 1 1 1 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 1 1 1 1 0 0 1 0 1 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 1 0 1 1 ...

↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑
241023 241024 241025 241026 241027 241028

int n

Programok felépítése

- Kulcsszavak, literálok, operátorok, egyéb jelek, azonosítók
- Kifejezések
- Utasítások
- Alprogramok (függvények/eljárások, rutinok, metódusok)
- Modulok (könyvtárak, osztályok, csomagok)

Példa

```
int factorial( int n )
{
    int result = 1;
    int i;
    for(i=2; i<=n; ++i)
    {
        result *= i;
    }
    return result;
}
```

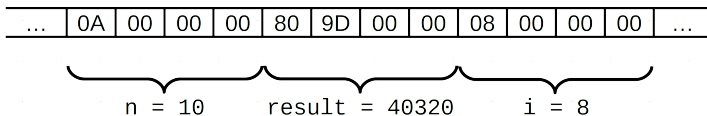

Példa

```

int factorial( int n )
{
    int result = 1;
    int i;
    for(i=2; i<=n; ++i)
    {
        result *= i;
    }
    return result;
}

```


Kifejezések

`n`

`"Hello world!"`

`100`

`n+1`

`++i`

`range(2, n+1)`

`employees[factorial(3)].salary * 100`

Utasítások

```
result = 1;
```

```
    result *= i;
```

```
        return result;
```

```
for( i=2; i<=n; ++i ){ result *= i; }
```

```
while(1) printf("Gyurrrrika szép!\n");
```


Egyszerű utasítások

- értékadás (kifejezéskiértékelő utasítás)
- üres utasítás
- alprogramhívás
- visszatérés függvényből

Vezérlési szerkezetek

- elágazások
- ciklusok stb.

```
int gcd( int n, int m )  
{  
    while( n != m )  
        if( n > m )  
            n -= m;  
        else  
            m -= n;  
    return n;  
}
```


Kapcsos zárójelek vezérlési szerkezetekben

Elhagyott kapcsos zárójelek

```
int gcd( int n, int m )
{
    while( n != m )
        if( n > m )
            n -= m;
        else
            m -= n;
    return n;
}
```

Bolondbiztos megoldás

```
int gcd( int n, int m )
{
    while( n != m ){
        if( n > m ){
            n -= m;
        } else {
            m -= n;
        }
    }
    return n;
}
```


Csellengő else (dangling else)

Ezt írtam

```
if( x > 0 )  
    if( y != 0 )  
        y = 0;  
else  
    x = 0;
```

Ezt jelenti

```
if( x > 0 )  
    if( y != 0 )  
        y = 0;  
else  
    x = 0;
```

Ezt akartam

```
if( x > 0 ){  
    if( y != 0 )  
        y = 0;  
} else  
    x = 0;
```

Lásd még...

[goto-fail \(Apple\) link!](#)

Kiírás a szabványos kimenetre

Kiírunk egy egész számot és egy soremelést (*newline*)

```
printf("%d\n",factorial(10));
```


Bonyolultabb kiírás

```
printf("10! = %d, ln(10) = %f\n", factorial(10), log(10));
```


Bonyolultabb kiírás

```
printf("10! = %d, ln(10) = %f\n", factorial(10), log(10));
```

10! = 3628800, ln(10) = 2.302585

Típusok

- Kifejezik egy bitsorozat értelmezési módját
- Meghatározzák, milyen értéket vehet fel egy változó
- Megkötik, hogy műveleteket milyen értékekkel végezhetünk el

C-ben

- `int` – egész számok egy intervalluma, pl. $[-2^{31} .. 2^{31} - 1]$
- `float` – racionális számok egy részhalmaza
- `char` – karakterek
- `char[]` – szövegek, karakterek tömbje
- `int[]` – egész számok tömbje
- `int*` – mutató (pointer) egy egész számra

stb.

Különböző típusú értékek a memóriában

...	C0	07	00	00	00	00	00	00	00	6B	00	00	...
-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

int book = 1984;

char k = 'k';

Különböző típusú értékek a memóriában

...	C0	07	00	00	00	00	00	00	00	6B	00	00	...
-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

int book = 1984;

char k = 'k';

...	07	B1	00	00	07	00	00	00	14	00	00	00	...
-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

date[0]

date[1]

date[2]

int date[3] = {1969,7,20};

Különböző típusú értékek a memóriában

...	C0	07	00	00	00	00	00	00	00	6B	00	00	...
-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

int book = 1984;

char k = 'k';

...	07	B1	00	00	07	00	00	00	14	00	00	00	...
-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

date[0] date[1] date[2]

int date[3] = {1969,7,20};

24102388 (0x16FC5F4)

24102396 (0x16FC5FC)

...	C0	07	00	00	00	00	00	00	F4	C5	6F	01	...
-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

int book = 1984;

int *p = &book;

Típus szerepe

- Védelem a programozói hibákkal szemben
- Kifejezik a programozók gondolatát
- Segítik az absztrakciók kialakítását
- Segítik a hatékony kód generálását

Típusellenőrzés

- A változókat, függvényeket a típusuknak megfelelően használtuk-e
- A nem típushelyes programok értelmetlenek

Statikus és dinamikus típusrendszer

A C fordító ellenőrzi *fordítási időben* a típushelyességet

Erősen és gyengén típusos nyelv

- Gyengén típusos nyelvben automatikusan konvertálódnak értékek más típusúra, ha kell
 - Eleinte kényelmes
 - De könnyen írunk mást, mint amit szerettünk volna
- A C-ben viszonylag szigorúak a szabályok (elég erősen típusos)

Alprogramok (subprograms)

- Több lépésből álló számítás leírása
- Általános, paraméterezhető, újrafelhasználható
- A program strukturálása – komplexitás kezelése
 - egy képernyőoldalnál ne legyen hosszabb
- Különböző neveken illetik
 - rutin (routine vagy subroutine)
 - függvény (function): kiszámol egy értéket és “visszaadja”
 - eljárás (procedure): megváltoztathatja a program állapotát
 - metódus: objektum-orientált programozási terminológia

Főprogram (main program)

Ahol a program végrehajtása elkezdődik

C

Egy megfelelő nevű alprogram: main

```
int main()
{
    int half = 21;
    printf("%d\n", 2*half);
    return 0;           /* sikeres végrehajtás */
}
```


Megjegyzés

```
int main()
{
    int half = 21;
    printf("%d\n", 2*half);
    return 0;           /* itt így írok megjegyzést */
}
```


Modularitás: egységbe zárás, függetlenség, szűk interfészek

- Újrafelhasználható programkönyvtárak
 - pl. a nyelv szabványos könyvtára (standard library)
- A program nagyobb egységei
- Absztrakciók megvalósítása

Modulokra bontás

Újrafelhasználható factorial

- factorial.c – a factorial függvényt
- tenfactorial.c – a főprogramot

tenfactorial.c

```
#include <stdio.h>

int factorial( int n ); /* deklaráljuk ezt a függvényt */

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(10));
    return 0;
}
```

Forráskód

- Programozási nyelven írt kód
- Számítógép: gépi kód
- Végrehajtás
 - interpretálás
 - fordítás, futtatás
- Forrásfájl, pl: `factorial.c`

Parancsértelmező (interpreter)

- Forráskód feldolgozása utasításonként
 - Ha hibás az utasítás, hibajelzés
 - Ha rendben van, végrehajtás
- Az utasítás végrehajtása: beépített gépi kód alapján

Hátrányok

- Futási hiba, ha rossz a program (ritkán végrehajtott utasítás???)
- Lassabb programvégrehajtás

Előnyök

- Programírás és -végrehajtás integrációja
 - REPL = Read-Evaluate-Print-Loop
 - Prototípus készítése gyorsan
- Kezdők könnyebben elsajátítják

Forrásfájl C-ben

factorial.c

```
#include <stdio.h>

int factorial( int n ){
    int result = 1;
    int i;
    for(i=2; i<=n; ++i){
        result *= i;
    }
    return result;
}

int main(){
    printf("%d\n", factorial(10));
    return 0;
}
```


Fordítás és futtatás szétválasztása

- Sok programozási hiba kideríthető a program futtatása nélkül is
- Előre megvizsgáljuk a programot
- Ezt csak egyszer kell (a *fordítás* során)
- Futás közben kevesebb hiba jön elő
- Cél: hatékony és megbízható gépi kód!

“Fordítási idő” és “futási idő”

Fordítás és futtatás

Forrásfájl

```
factorial.c
```

Fordítás

```
gcc factorial.c
```

Lefordított program

```
a.out
```

Futtatás

```
./a.out
```


A gcc -o kapcsolója

Forrásfájl

```
factorial.c
```

Fordítás

```
gcc -o fact factorial.c
```

Lefordított program

```
fact
```

Futtatás

```
./fact
```


Fordítási hibák

- Nyelv szabályainak megsértése
- Fordítóprogram detektálja

factorial.c-ben

```
int factorial( int n )
{
    int result = 1;
    for(i=2; i<=n; ++i)
    {
        result *= i;
    }
    return result;
}
```

gcc factorial.c

factorial.c: In function 'factorial':

factorial.c:6:9: error: i undeclared (first use in this function)

```
    for(i=2; i<=n; ++i)
```

^

Fordítási figyelmeztetések

- Nyelv szabályai betartva
- A fordítóprogram valamilyen furcsaságot detektál
- Valószínűleg hibát vétettünk
- **Cél: warning-mentes fordítás!**

factorial.c-ben

```
int factorial( int n )
{
    int result = 1, i;
    for(i=2; i<=n; ++i)
    {
        result *= i;
    }
}
```

```
gcc -W -Wall --pedantic factorial.c
```

```
factorial.c: In function 'factorial':
```

```
factorial.c:10:1: warning: control reaches end of non-void function
                  [-Wreturn-type]
```

```
}
^
```

Előfeldolgozás

C preprocessor: (forráskódból) forráskódot állít elő

Makrók

```
#define WIDTH 80  
...  
char line[WIDTH];
```

Deklarációk megosztása

```
#include <stdio.h>  
...  
printf("Hello world!\n");
```

Feltételes fordítás

```
#ifdef FRENCH  
printf("Salut!\n");  
#else  
printf("Hello!\n");  
#endif
```


Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Egész szám

- decimális alak: 42
- oktális és hexadecimális alak: 0123, 0xCAFE
- előjel nélküli ábrázolás: 34u
- több biten ábrázolt: 999999999999999999L
- és kombinálva: 0xFEEL

Lebegőpontos szám

- triviális: 3.141593
- exponenssel: 31415.93E-4
- több biten ábrázolt: 3.14159265358979L
- és kombinálva: 31415.9265358979E-4L

Karakter és szöveg

- karakterek: 'a', '9', '\$'
- sztringek: "a", "almafa", "1984"
- escape-szekvenciák: '\n', '\t', '\r', "\n", "\r\n"
- több részből álló string: "alma" "fa"
- több sorba írt string:

```
"alma\  
fa"
```


Operátorok

- aritmetikai
- értékadó
- eggyel növelő/csökkentő
- relációs
- logikai
- feltételes
- bitművelet
- sizeof
- típuskényszerítő

Aritmetikai operátorok

+ operand

- operand

left + right

left - right

left * right

left / right

left % right

„Valós” és egész osztás

`5.0 / 2.0 == 2.5`

`5 / 2 == 2`

Osztási maradék

$(\text{left} / \text{right}) * \text{right} + (\text{left} \% \text{right}) == \text{left}$

Eredmény előjele: left előjele

Hatványozás

```
#include <math.h>
```

```
pow( 5.1, 2.1 )
```


Értékadó operátorok

`n = 3`

`n += 3`

`n -= 3`

`n *= 3`

`n /= 3`

`n %= 3`

`n = (n + 3)`

`n = (n - 3)`

`n = (n * 3)`

`n = (n / 3)`

`n = (n % 3)`

Eggyel növelő/csökkentő operátorok

Mellékhatás

<code>c++;</code>	<code>c += 1;</code>	<code>c = (c + 1);</code>
-------------------	----------------------	---------------------------

<code>++c;</code>	<code>c += 1;</code>	<code>c = (c + 1);</code>
-------------------	----------------------	---------------------------

<code>c--;</code>	<code>c -= 1;</code>	<code>c = (c - 1);</code>
-------------------	----------------------	---------------------------

<code>--c;</code>	<code>c -= 1;</code>	<code>c = (c - 1);</code>
-------------------	----------------------	---------------------------

Érték

<code>c++</code>	<code>c</code>
------------------	----------------

<code>++c</code>	<code>c+1</code>
------------------	------------------

<code>c--</code>	<code>c</code>
------------------	----------------

<code>--c</code>	<code>c-1</code>
------------------	------------------

Relációs operátorok

`left == right`

`left != right`

`left <= right`

`left >= right`

`left < right`

`left > right`

Logikai (boolean) értékűek

Logikai típus?

ANSI C: nincsen

hamis: 0, igaz: minden más (de főleg 1)

```
int right = 3 < 5;  
int wrong = 3 > 5;  
printf("%d %d\n",right,wrong);
```

C99-től

```
#include <stdbool.h>  
...  
_Bool v = 3 < 5;  
bool v = true;  
int one = (_Bool) 0.5;  
int zero = (int) 0.5;
```


Végtelen ciklus idiómája

```
while(1){  
    ...  
}
```


Mit csinál ez a kód?

```
while( x = 5 ){  
    printf("%d\n", x);  
    --x;  
}
```


Mit jelent ez?

$$3 < x < 7$$

Logikai operátorok

`left && right`

`left || right`

`! operand`

Feltételes operátor

`condition ? left : right`

Bitműveletek

```
int two = 2;  
int sixteen = 2 << 3;  
int one = 2 >> 1;  
int zero = 2 >> 2;  
  
int three = two | one;  
int five = 13 & 7;  
int twelve = 9 ^ five;  
int minusOne = ~zero;
```


sizeof

- Adat vagy típus memóriabeli mérete
- Fordási időben kiértékelhető

```
sizeof(char) == 1
```

```
sizeof(int)
```

```
sizeof(42)
```

```
sizeof(42L)
```

```
char str[7];
```

```
sizeof str
```


sizeof

- Adat vagy típus memóriabeli mérete
- Fordási időben kiértékelhető

```
sizeof(char) == 1
```

```
sizeof(int)
```

```
sizeof(42)
```

```
sizeof(42L)
```

```
char str[7];
```

```
sizeof str
```

- size_t
- printf("%lu", sizeof 42L)

Konvertálás típusok között

```
float five = 5;    /* automatikus */
```


Konvertálás típusok között

```
float five = 5;    /* automatikus */
```

```
float how_much = 5 / 2;
```


Konvertálás típusok között

```
float five = 5;    /* automatikus */
```

```
float how_much = 5 / 2;
```

```
float two_and_half = 5. / 2;
```


Típuskényszerítés

```
float pi = 3.141592;  
int three = (int) pi;
```


Típuskényszerítés

```
float pi = 3.141592;  
int three = (int) pi;
```

```
float one = three / 2;  
float one_and_half = ((float)three) / 2;
```


Számok ábrázolása bitsorozatként a memóriában

- egész számok (integer) – egy intervallum \mathbb{Z} -ben
 - előjel nélküli (unsigned)
 - előjeles (signed)
- lebegőpontos számok (float) $\subsetneq \mathbb{Q}$

(különböző méretekben)

Előjel nélküli egész számok

Négy biten

$$1011 = 2^3 + 2^1 + 2^0$$

n biten

$$b_{n-1} \dots b_2 b_1 b_0 = \sum_{i=0}^{n-1} b_i 2^i$$

C-ben

```
unsigned int big = 0xFFFFFFFF;  
if( big > 0 ){ printf("it's big!"); }
```


Előjellel: „kettes komplement” ’ ’ ábrázolás

(two's complement)

- első bit: előjel
- többi bit: helyiértékek

Négy biten

0000	0			
0001	1	1111	-1	
0010	2	1110	-2	
0011	3	1101	-3	0011
0100	4	1100	-4	+1101
0101	5	1011	-5	-----
0110	6	1010	-6	10000
0111	7	1001	-7	
		1000	-8	

Előjeles egész C-ben

```
int big = 0xFFFFFFFF;  
if( big > 0 ){ printf("it's big!"); }
```


Aritmetika előjeles egészekre

- Aszimmetria: eggyel több negatív érték
- Természetellenes
 - „két nagy pozitív szám összege negatív lehet”
 - „negatív szám negáltja negatív lehet”
- Példa: két szám számtani közepe?

Egész típusok mérete

- short: legalább 16 bit
- int: legalább 16 bit
- long: legalább 32 bit
- long long: legalább 64 bit (C99)

`sizeof(short) <= sizeof(int) <= sizeof(long)`

Haskell

- Int
- Integer – „tetszőlegesen nagy” abszolút értékű szám

Lebegőpontos számok

$$1423.3 = 1.4233 \cdot 10^3$$

$$14.233 = 1.4233 \cdot 10^1$$

$$0.14233 = 1.4233 \cdot 10^{-1}$$

Bináris ábrázolás

$$(-1)^s \cdot m \cdot 2^e$$

(s: előjel; m: mantissza; e: exponens)

Rögzített számú biten reprezentálandó

- Előjel
- Kitevő
- Értékes számjegyek

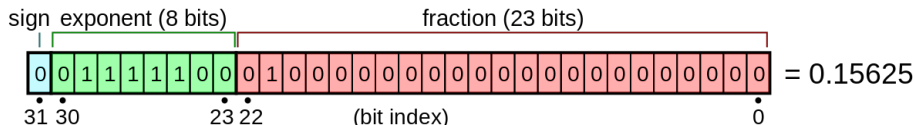

IEEE 754

- Bináris rendszer
- A legtöbb számítógépes rendszerben
- Különböző méretű számok
 - egyszeres (32 bites: $1 + 23 + 8$)
 - dupla (64 bites: $1 + 52 + 11$)
 - kiterjesztett (80 bites: $1 + 64 + 15$)
 - négyszeres (128 bites: $1 + 112 + 15$)
- Mantissza 1 és 2 közé esik (pl. $1.011010000000000000000000$)
 - implicit első bit

32 bites példa

- előjel: 0 (nem negatív szám)
- „karakterisztika”: 01111100, azaz 124
 - kitevő = karakterisztika - 127 = -3
- mantissza: 1.01000...0, azaz 1.25

Jelentés: $(-1)^0 \cdot 1.25 \cdot 2^{-3}$, azaz $1.25/8$

Lebegőpontos számok tulajdonságai

- Széles értéktartomány
 - Nagyon nagy és nagyon kicsi számok
- Nem egyenletes eloszlású
- Alul- és túlcsordulás
 - Pozitív és negatív nullák
 - Végtelenek
 - NaN
 - Denormalizált számok

Lebegőpontos aritmetika

$$2.0 == 1.1 + 0.9$$

$$2.0 - 1.1 != 0.9$$

$$2.0 - 0.9 == 1.1$$

Pénzt például sosem ábrázolunk lebegőpontos számokkal!

Komplex számok

Valós és képzetes részből, pl.: $3.14 + 2.72i$ (ahol $i^2 = -1$)

C99

```
float _Complex fc;  
double _Complex dc;  
long double _Complex ldc;
```

Komplex számok C99-től

```
#include <complex.h>  
...  
double complex dc = 3.14 + 2*I;
```


Értékek

- szám
 - egész (144L, -23, 0xFFFF)
 - valós (123.4, 314.1592E-2)
- karakter ('a', '\n')
- sorozat
 - szöveg
 - számsorozat

Karakterek

Valójában egy egész szám!

- Egy bájtos karakterkód, pl. ASCII

```
char c = 'A';      /* ASCII: 65 */
```

Escape-szekvenciák

- Speciális karakter: `\n`, `\r`, `\f`, `\t`, `\v`, `\b`, `\a`, `\\`, `\`, `\"`, `\?`
- Oktális kód: `\0` – `\377`
- Hexadecimális kód, pl. `\x41`

Előjeles és előjel nélküli char

```
signed char a = '\xFF';    /* a < 0          */  
unsigned char b = '\xFF';  /* b > 0          */  
char c = '\xFF';          /* platformfüggő */
```


Szélesebb ábrázolás

`wchar_t w = L'é';`

- Implementációfüggő!
 - Windows: UTF-16
 - Unix: általában UTF-32
- C99-től „univerzális kód”':, pl. `\uC0A1` és `\U00ABCDEF`

C tömb

```
double point[3];           /* a méret legyen konstans */  
point[0] = 3.14;           /* nullától indexelünk */  
point[1] = 2.72;  
point[2] = 1.0;
```


Tömb inicializációja

```
double point[] = {3.14, 2.72, 1. + .1};  
    /* az elemek legyenek "konstansok", ha globális */
```

```
point[2] = 1.0;    /* módosítható */
```


Feldolgozás

```
#define DIMENSION 3
```

```
double sum( double point[] ){  
    double result = 0.0;  
    int i;  
    for( i=0; i<DIMENSION; ++i ){  
        result += point[i];  
    }  
    return result;  
}  
  
int main(){  
    double point[DIMENSION] = {3.14, 2.72, 1.0};  
    printf("%f\n", sum(point));  
    return 0;  
}
```


Általánosítás

```
double sum( double nums[], int length )
{
    double result = 0.0;
    int i;
    for( i=0; i<length; ++i ){
        result += nums[i];
    }
    return result;
}

int main()
{
    double point[] = {3.14, 2.72, 1.0};
    printf("%f\n", sum(point,3));
    return 0;
}
```


Veszélyforrások

Fordítási hiba

```
double point[DIMENSION] = {3.14, 2.72, 1.0, 2.0};
```

Inicializálatlan elemek

```
double point[DIMENSION] = {3.14, 2.72};
```

Túlindexelés, illegális memóriaolvasás

```
printf("%f\n", point[1024]);
```

Túlindexelés, illegális memóriaírás (buffer overflow)

```
point[31024] = 1.0; /* Segmentation fault? */
```


Szöveg

- Nem string!
- Karakterek tömbje, '\0'-val terminálva
 - Nullától indexelünk

```
char word[] = "apple";  
printf("%lu\n", sizeof(word));    /* 6 */
```

```
char a = word[0];  
word[0] = 'A';
```

```
wchar_t wide[] = L"körte";
```


Ékezetes betűk a szövegben

- Platformfüggő ábrázolás
- Egy karaktert több bájton is ábrázolhat
 - pl. UTF-8

```
char word[] = "körte";  
printf("%lu\n", sizeof(word));    /* 7 */
```


Karaktertömb lefoglalása

```
char w1[] = "alma";  
char w2[8] = "alma";  
printf("%lu %s\n", sizeof(w1), w1);    /* 5 alma */  
printf("%lu %s\n", sizeof(w2), w2);    /* 8 alma */
```


Veszély: túl kis tömb foglalása

```
char w1[] = "lakoma";  
char w2[4] = "alma";  
printf("%lu %s\n", sizeof(w1), w1);    /* 7 lakoma */  
printf("%lu %s\n", sizeof(w2), w2);    /* 4 almalakoma */
```


Szövegen belül nulla

```
char word[] = "lak\0ma";  
printf("%lu %s\n", sizeof(word), word); /* 7 lak */  
printf("%c\n", word[4]); /* m */
```


Szövegek manipulálása

```
#include <string.h>
#include <stdio.h>

int main()
{
    char word[100];
    strcpy(word, "alma");
    strcat(word, "lakoma");
    printf("%lu %s\n", sizeof(word), word); /* 100 almalakoma */
    printf("%lu\n", strlen(word));        /* 10 */
    return 0;
}
```


Kitekintés

```
char w1[] = "alma";    /* a szöveg benne lesz */
char w2[6] = "alma";    /* a szöveg benne lesz */
char * w3 = "alma";     /* szövegre mutat, nem kellene módosítani */
printf("%lu %s\n", sizeof(w1), w1);    /* 5 alma */
printf("%lu %s\n", sizeof(w2), w2);    /* 6 alma */
printf("%lu %s\n", sizeof(w3), w3);    /* 8 alma */

w1[0] = 'A';
w2[0] = 'A';
w3[0] = 'A';           /* problémás - Segmentation Fault? */
```


Szövegek megadása tömbként


```
char good[] = "good";  
char bad[] = {'b', 'a', 'd'};  
char ugly[] = {'u', 'g', 'l', 'y', '\\0'};  
printf("%s %s %s\\n", good, bad, ugly);
```


Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Programozási nyelv szabályai

- Lexikális
- Szintaktikus
- Szemantikus

Lexikális szabályok

Milyen építőkövei vannak a nyelvnek?

- Kulcsszavak: `while`, `for`, `if`, `else` stb.
- Operátorok: `+`, `*`, `++`, `?:` stb.
- Zárójelek és elválasztó jelek
- Literálok: `42`, `123.4`, `44.44e4`, `"Hello World!"` stb.
- Azonosítók
- Megjegyzések

Case-(in)sensitive?

Azonosító

- Alfanumerikus
- Ne kezdődjön számmal
- Lehet benne _ jel?

Jó

- factorial, i
- computePi, open_file, worth2see, Z00
- __main__

Rossz

- 2cents
- fifty%
- nőnemű és *Αθήνα* (bár jók pl. Javában)

Szintaktikus szabályok

Hogyan építkezhetünk?

- Hogyan épül fel egy ciklus vagy egy elágazás?
- Hogyan néz ki egy alprogram? stb.

Backus-Naur form (Backus normal form) – BNF

```
<statement> ::= <expression-statement>  
               | <while-statement>  
               | <if-statement>  
               | ...
```

```
<while-statement> ::= while (<expression>) <statement>
```

```
<if-statement> ::= if (<expression>) <statement>  
                  <optional-else-part>
```

```
<optional-else-part> ::= ""  
                       | else <statement>
```


Szemantikus szabályok

Értelmes, amit építettünk?

- Deklaráltam a használt változókat? (C)
- Jó típusú paraméterrel hívtam a műveletet?

stb.

A típus szerepe

- Védelem a programozói hibákkal szemben
- Kifejezik a programozók gondolatát
- Segítik az absztrakciók kialakítását
- Segítik a hatékony kód generálását

Típusellenőrzés

- A változókat, függvényeket a típusuknak megfelelően használtuk-e
- A nem típushelyes programok értelmetlenek

Statikus és dinamikus típusrendszer

- A C fordító ellenőrzi *fordítási időben* a típushelyességet
- Egyes nyelvekben *futási időben* történik a típusellenőrzés

Erősen és gyengén típusos nyelv

- Gyengén típusos nyelvben automatikusan konvertálódnak értékek más típusúra, ha kell
 - Eleinte kényelmes
 - De könnyen írunk mást, mint amit szerettünk volna
- A C-ben viszonylag szigorúak a szabályok (erősen típusos)

Statikus és dinamikus szemantikai szabályok

- Statikus: amit a fordító ellenőriz
- Dinamikus: amit futás közben lehet ellenőrizni
 - Pl. tömbindexelés

Eldönthetőségi probléma...

Összefoglalva

- Lexikális: mik az építőkövek?
- Szintaktikus: hogyan építünk struktúrákat?
- Szemantikus: értelmes az, amit felépítettünk?
 - statikus szemantikai szabályok
 - dinamikus szemantikai szabályok

A fordítóprogramok részei

- Lexer: tokenek sorozata
- Parser: szintaxisfa, szimbólumtábla
- Szemantikus (pl. típus-) ellenőrzés

(vagy különböző szintű fordítási hibák)

Formális nyelvek

- Lexikális szabályok: reguláris nyelvtan
- Szintaktikus szabályok: környezetfüggetlen nyelvtan
- Szemantikus szabályok: környezetfüggő, vagy megkötés nélküli nyelvtan

Program szemantikája

A (nyelv szabályainak megfelelő) program jelentése

A nyelv definíciója

- Lexika
- Szintaktika
- Szemantika
- Pragmatika

Pragmatika

Hogyan tudjuk hatékonyan kifejezni magunkat?

- Konvenciók
- Idiómák
- Jó és rossz gyakorlatok

stb.

Konvenció

általános vagy fejlesztői csoportra (cégre) specifikus

- kapcsos zárójelek elhelyezése
- névválasztás (pl. setter/getter)
- azonosítók írásmódja, nyelve
- kis- és nagybetűk

Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Példák

 $n + 1$ $3.14 * r * r$ $3 * v[0]$ $x < 3.14$ $3 * (r1 + r2) == \text{factorial}(x)$

Lexika

- literálok
- operátorok
- azonosítók
- zárójelek
- egyéb jelek, pl. vessző

Függvényhívás szintaktikája

aktuális paraméterlista

```
<function-call> ::= <identifier> ( )  
                  | <identifier> (<argument-list>)
```

```
<argument-list> ::= <expression>  
                   | <expression> , <argument-list>
```

pi(), factorial(n+m), min(0,x*y)

Operátorok használata

- arítás

- unáris, pl. $-x$, $c++$
- bináris, pl. $x-y$
- ternáris, pl. $x < 0 ? 0 : x$

- fixitás

- prefix, pl. $++c$
- postfix, pl. $c++$
- infix, pl. $x+y$
- mixfix, pl. $x < 0 ? 0 : x$

Kifejezések kiértékelése

- teljesen bezárójelezett kifejezés

$$3 + ((12 - 3) * 4)$$

- precedencia: a * erősebben köt, mint a +

$$12 - 3 * 4$$

- bal- és jobbasszociativitás

- azonos precedenciaszintű operátorok esetén
- $3 * n / 2$ jelentése $(3 * n) / 2$ (bal-asszociatív op.)
- $n = m = 1$ jelentése $n = (m = 1)$ (jobb-asszociatív op.)

Értékadás

Értékadó utasítás

```
n = 1;
```

Mellékhatásos kifejezés

```
n = 1
```

Mellékhatásos kifejezés értéke

```
(n = 1) == 1
```

Érték továbbgyűrűzése

```
m = (n = 1)
```


Kifejezések kiértékelése (folyt.)

- lustaság, mohóság
 - mohó: az $A + B$ alakú kifejezés
 - lusta: az $A \ \&\& \ B$ alakú kifejezés
- mellékhatás

```
n = 1
```

```
i++
```

```
++i
```

```
i *= j
```

- operandusok, függvényparaméterek kiértékelési sorrendje

```
int i = 2;
```

```
int j = i -- - -- i;
```


Szekvenciapont

- Teljes kifejezés végén
- Függvényhívás aktuális paraméterlistájának kiértékelése végén
- Lusta operátorok első operandusának kiértékelése után
- Vessző operátornál

Vessző-operátor

`<expression> ::= ...
 | <expression> , <expression>`

- Az eredménye a jobboldali kifejezés eredménye
- Alacsony precedenciaszintű

```
int i = 1, v;  
v = (++i, i++);    /* nem ugyanaz, mint: v = ++i, i++; */
```


Vessző: operátor vagy elválasztójel

```
int i = 1, v;  
if( v = f(i,i), v > i )  
    v = f(v,v), i += v;  
  
for( i = f(v,v), v = f(i,i); i < v; ++i, --v ){  
    printf("%d %d\n",i,v);  
}
```


Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Eddig megismert utasítások

- Egyszerű utasítások
 - Változódeklaráció
 - Értékadás
 - Alprogramhívás
 - Visszatérés függvényből
- Vezérlési szerkezetek
 - Elágazás
 - Ciklus

Változódeklaráció

- Minden változót az első használat előtt létrehozunk
- Érdekes már itt inicializálni

```
double m;  
int n = 3;  
char cr = '\r', lf = '\n';  
int i = 1, j;  
int u, v = 3;
```


Kifejezés-utasítás

(Mellékhatásos) kifejezés kiértékelése

```
<statement> ::= <expression> ;  
              | ...
```

```
n = 1;  
x *= y;  
c++;  
n > 0 ? --n : ++n;    /* nem idiomatikus! */
```

Tipikus példa: értékadások

Függvények

- Deklarált visszatérési típus, megfelelő return utasítás(ok)
- Csak mellékhatás: void visszatérési érték, üres return

Tiszta függvény

```
unsigned long fact(int n)
{
    unsigned long result = 1L;
    int i;
    for( i=2; i<=n; ++i )
        result *= i;
    return result;
}
```

Csak mellékhatás

```
void print_squares(int n)
{
    int i;
    for( i=1; i<=n; ++i ){
        printf("%d\n",i*i);
    }
    return; /* elhagyható */
}
```

Kevert viselkedés

```
printf("%d\n", printf("%d\n",42));
```


Visszatérés

- Egy függvényben akár több return utasítás is lehet
- Nincs return \equiv üres return (void)

```
return 42;
```

```
return v + 3.14;
```

```
return;
```


Több return utasítás

```
int index_of_1st_negative( int nums[], int length ){  
    int i;  
    for( i=0; i<length; ++i )  
        if( nums[i] < 0 )  
            return i;  
    return -1;    /* extrémális érték */  
}
```


Üres utasítás

```
;
```

```
int i = 0;  
while( i<10 );  
    printf("%d\n",++i);
```

```
int i, nums[] = {3,6,1,45,-1,4};  
for( i=0; i<6 && nums[i]<0; ++i);  
  
for( i=0; i<6 && nums[i]<0; ++i){  
}
```


Vezérlési szerkezetek

- Elágazás
- Ciklus
 - Tesztelő - Elöltesztelő - Hátteltesztelő
 - Léptető
- Nem strukturált vezérlésátadás
 - return
 - break
 - continue
 - goto

Strukturált programozás

- Szekvencia, elágazás, ciklus
- Minden algoritmus leírható ezekkel
- Olvashatóbb, könnyebb érvelni a helyességéről
- Csak nagyon alapos indokkal térjünk el tőle!

Szekvencia

- Utasítások egymás után írásával
- Pontosvessző
- Blokk utasítás

```
<statement>      ::= { <statement-list> }  
                  | ...
```

```
<statement-list> ::= ""  
                  | <statement> <statement-list>
```


Vezérlési szerkezetek belseje

- egy utasítás
- lehet a blokk-utasítás is

Elágazás

- if-else szerkezet
 - az else-ág opcionális
- csellengő else

Többágú elágazás

```
if( x > 0 )  
    y = x;  
else if( y > 0 )  
    x = y;  
else  
    x = y = x * y;
```


Többágú elágazás konvencionális tördelése

Idióma

```
if( x > 0 )  
    y = x;  
else if( y > 0 )  
    x = y;  
else  
    x = y = x * y;
```

Konvencionális tördelés

```
if( x > 0 )  
    y = x;  
else  
    if( y > 0 )  
        x = y;  
    else  
        x = y = x * y;
```


A kapcsos zárójelek nem ártanak

Idióma

```
if( x > 0 ){  
    y = x;  
} else if( y > 0 ){  
    x = y;  
} else {  
    x = y = x * y;  
}
```

Konvencionális tördelés

```
if( x > 0 ){  
    y = x;  
} else {  
    if( y > 0 ){  
        x = y;  
    } else {  
        x = y = x * y;  
    }  
}
```


switch-case-break utasítás

egész típusú, fordítási idejű konstansok alapján

```
switch( dayOf(date()) )  
{  
    case 0: strcpy(name, "Sunday"); break;  
    case 1: strcpy(name, "Monday"); break;  
    case 2: strcpy(name, "Tuesday"); break;  
    case 3: strcpy(name, "Wednesday"); break;  
    case 4: strcpy(name, "Thursday"); break;  
    case 5: strcpy(name, "Friday"); break;  
    case 6: strcpy(name, "Saturday"); break;  
    default: strcpy(name, "illegal value");  
}
```


Adatban kódolt vezérlés

```
char *names[] = {"Sunday", "Monday", "Tuesday", "Wednesday",  
                 "Thursday", "Friday", "Saturday"};  
strcpy(name, names[dayOf(date())]);
```


Nem mindig kényelmes adatként

```
switch( key )
{
    case 'i': insertMode(currentRow,currentCol);
              break;
    case 'I': insertMode(currentRow,0);
              break;
    case 'a': insertMode(currentRow,currentCol+1);
              break;
    case 'A': insertMode(currentRow,length(currentRow));
              break;
    case 'o': openNewLine(currentRow+1);
              break;
    case 'O': openNewLine(currentRow);
              break;
}
```


Átcsorgás

```
switch( month )
{
    case 1:
    case 3:
    case 5:
    case 7:
    case 8:
    case 10:
    case 12: days = 31;
              break;
    case 2: days = 28 + (isLeapYear(year) ? 1 : 0);
              break;
    default: days = 30;
}
```


Nem triviális átcsoportosítás

```
switch( getKey() )  
{  
    case 'q': jump = 1;  
    case 'a': moveLeft();  
               break;  
    case 'e': jump = 1;  
    case 's': moveRight();  
               break;  
    case ' ': openDoor();  
}
```


A switch és a strukturált programozás

Strukturáltnak tekinthető

- Minden ág végén break
- Ugyanaz az utasítássorozat több ághoz

Nem felel meg a strukturált programozásnak

- Nem triviális átcsorgások
- Pl. ha egyáltalán nincs break

Elöltesztelő ciklus

```
while( i > 0 )  
{  
    printf("%i\n", i);  
    --i;  
}
```


Olvashatóság

```
while( i > 0 )  
{  
    printf("%i\n", i);  
    --i;  
}
```

```
while( i > 0 )  
    printf("%i\n", i--);
```


while – szintaxis

`<while-stmt> ::= while (<expression>) <statement>`

Hátultesztelő ciklus

`<do-while-stmt> ::= do <statement> while (<expression>);`

Jellemző példa

```
char command[LENGTH];  
do {  
    read_data(command);  
    if( strcmp(command, "START") == 0 ){  
        printf("start\n");  
    } else if( strcmp(command, "STOP") == 0 ){  
        printf("stop\n");  
    }  
} while( strcmp(command, "QUIT") != 0 );
```


Átírás – 1

Milyen feltétel mellett igaz ez?

`do σ while (ε);` \equiv `σ while (ε) σ`

Átírás – 2

Milyen feltétel mellett igaz ez?

```
do  $\sigma$  while (  $\varepsilon$  );
```

\equiv

```
int new_var = 1; ... while ( new_var ){  $\sigma$  new_var =  $\varepsilon$ ; }
```


Az előző példa átírva

```
char command[LENGTH];
int new_var = 1;
...
while( new_var ) {
    read_data(command);
    if( strcmp(command,"START") == 0 ){
        ...
    } else if( strcmp(command,"STOP") == 0 ){
        ...
    }
    new_var = ( strcmp(command,"QUIT") != 0 );
}
```


Refaktorálva

```
char command[LENGTH];
int stay_in_loop = 1;
...
while( stay_in_loop ) {
    read_data(command);
    if(      strcmp(command, "START") == 0 ){
        ...
    } else if( strcmp(command, "STOP" ) == 0 ){
        ...
    } else if( strcmp(command, "QUIT" ) == 0 ){
        stay_in_loop = 0;
    }
}
```


Vége jelig való beolvasás idiómája

```
void cat(void)
{
    int c;
    while( (c = getchar()) != EOF )
    {
        putchar(c);
    }
}
```


Léptető ciklus

```
<for-stmt> ::= for ( <optional-expression> ;  
                    <optional-expression> ;  
                    <optional-expression> )  
                <statement>  
<optional-expression> ::= "" | <expression>
```

(inicializáció; feltétel; léptetés)

Végtelen ciklus

```
while(1) ...
```

```
for(;;) ...
```


Karaktertábla készítése

```
unsigned char c;  
for( c = 0; c <= 255; ++c )  
{  
    printf( "%d\t%c\n", c, c );  
}
```

Célszerű így fordítani

```
gcc -ansi -W -Wall -pedantic ...
```


Átírások

Mindig megtehető

$$\text{while } (\varepsilon) \sigma \Rightarrow \text{for } (; \varepsilon ;) \sigma$$

Milyen feltétel mellett igaz ez?

$$\text{for } (\iota ; \varepsilon ; \lambda) \sigma \Rightarrow \iota ; \text{while } (\varepsilon) \{ \sigma \lambda ; \}$$

Egyszerű utasítások

- Változódeklarációs utasítás
- Üres utasítás
- Kifejezés-utasítás
- Értékadás
- Alprogramhívás
- Visszatérés alprogramból (return)

Strukturált programozás vezérlési szerkezetei

- Blokk utasítás
- Elágazások
 - if-elif-else
 - switch-case-break
- Ciklusok
 - Tesztelő ciklusok
 - Elöltesztelő (while)
 - Hátultesztelő (do-while)
 - Léptető ciklus (for)

Nem strukturált vezérlésátadás

- return
- break és continue
- goto

break utasítás

- Kilép a legbelső ciklusból (vagy switch-ből)

```
while( !destination(x,y) ){  
    drawPosition(x,y);  
    dx = read(sensorX);  
    if( dx == 0 ){  
        dy = read(sensorY);  
        if( dy == 0 ) break;  
    } else dy = 0;  
    x += dx;  
    y += dy;  
}
```


continue utasítás

- Befejezi a legbelső ciklusmag végrehajtását

```
while( !destination(x,y) ){  
    drawPosition(x,y);  
    dx = read(sensorX);  
    if( dx == 0 ){  
        dy = read(sensorY);  
        if( dy == 0 ) continue;  
    } else dy = 0;  
    if( validPosition( x+dx, y+dy ){  
        x += dx;  
        y += dy;  
    }  
}
```

- for-ciklusnál végrehajtja a léptetést

goto utasítás

- Egy függvényen belül a megadott címkéjű utasításra ugrik

```
<statement> ::= ...  
               | goto <label>  
               | <label> : <statement>  
<label> ::= <identifier>
```


Keressünk nulla elemet egy mátrixban

goto-val

```
int matrix[SIZE][SIZE];
...
int found = 0;
int i, j;
for( i=0; i<SIZE; ++i ){
    for( j=0; j<SIZE; ++j ){
        if( matrix[i][j] == 0 ){
            found = 1;
            goto end_of_search;
        }
    }
}
/* --i; --j; */
end_of_search;
```

szabályosan

```
int matrix[SIZE][SIZE];
...
int found = 0;
int i=-1, j;
while( i<SIZE-1 && !found ){
    j = -1;
    while( j<SIZE-1 && !found ){
        if( matrix[i+1][j+1] == 0 ){
            found = 1;
        }
        j++;
    }
    i++;
}
```

Rekurzív alprogramok

```
int factorial( int n ){  
    if( n < 2 ){  
        return 1;  
    } else {  
        return n * factorial(n-1);  
    }  
}
```


Másképpen fogalmazva

```
int factorial( int n )  
{  
    return n < 2 ? 1 : n * factorial(n-1);  
}
```


Számítási lépések ismétlése

Imperatív programozás

- Iteráció (ciklus)
- Hatékony

```
int factorial( int n ){  
    int result = 1;  
    int i = 1;  
    for( i=2; i<=n; ++i )  
        result *= i  
    return result;  
}
```

Funkcionális programozás

- Rekurzió
- Érthető

```
int factorial( int n ){  
    if( n < 2 ){  
        return 1;  
    } else {  
        return n * factorial(n-1);  
    }  
}
```


Rekurzió imperatív nyelvben

- A legtöbb nyelvben támogatott
- Ritkán használják a gyakorlatban
 - Hatékonyság
 - Stack overflow

Van, amikor kényelmes

```
int partition( int array[], int lo, int hi );
```

```
void quicksort_rec( int array[], int lo, int hi )
{
    if( lo < hi )
    {
        int pivot_pos = partition(array,lo,hi);
        quicksort_rec( array, lo, pivot_pos-1 );
        quicksort_rec( array, pivot_pos+1, hi );
    }
}
```

```
void quicksort( int array[], int length )
{
    quicksort_rec(array,0,length-1);
}
```


Végrekurzív függvény (tail-recursion)

- Vannak eleve végrekurzív módon megadottak
- De mesterségesen is átírhatók (accumulator)

Kézenfekvő

```
int factorial( int n ){  
    return n < 2 ? 1 : n * factorial(n-1);  
}
```

Végrekurzív

```
int fact_acc(int n, int acc){  
    return n < 2 ? acc : fact_acc(n-1,n*acc);  
}  
  
int fact( int n ){  
    return fact_acc(n,1);  
}
```

A fordítóprogram optimalizálhatja

Végrekurzív

```
int fact_acc(int n, int acc){  
    if (n<2) return acc;  
    else return fact_acc(n-1,n*acc);  
}
```

Optimalizált

```
int fact_acc(int n, int acc){  
    START: if (n<2) return acc;  
    else {  
        acc *= n;  
        n--;  
        goto START;  
    }  
}
```

Strukturáltan

```
int fact_acc(int n, int acc){  
    while( n>=2 ){  
  
        acc *= n;  
        n--;  
    }  
    return acc;  
}
```


Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Programszerkezet

- Program tagolása – logikai/fizikai
- Progamegységek (program units)
 - Pl. alprogramok (függvények)

Mellérendelt szerkezetek

- Fordítási egységek
- Programkönyvtárak
- Újrafelhasználhatóság

Alá-/fölérendelt szerkezetek

- Egymásba ágyazódás
- Hierarchikus elrendezés
- Lokalitás: komplexitás csökkentése

Hierarchikus programfelépítés

- Programegységek egymásba ágyazása
- Ha függvényben függvény: blokszerkezetes (block structured) nyelv
- Hatókör szűkítése: csak ott használható, ahol használni akarom

Hierarchia nélkül

```
int partition( int array[], int lo, int hi ){ ... }

void quicksort_rec( int array[], int lo, int hi ){
    if( lo < hi ){
        int pivot_pos = partition(array,lo,hi);
        quicksort_rec( array, lo, pivot_pos-1 );
        quicksort_rec( array, pivot_pos+1, hi );
    }
}

void quicksort( int array[], int length ){
    quicksort_rec(array,0,length-1);
}
```


Függvények egymásba ágyazása, lokális fv-definíció?

Nem valid C-kód!

```
void quicksort( int array[], int length )
{
    int partition( int array[], int lo, int hi ){ ... }

    void quicksort_rec( int array[], int lo, int hi ){
        if( lo < hi ){
            int pivot_pos = partition(array,lo,hi);
            quicksort_rec( array, lo, pivot_pos-1 );
            quicksort_rec( array, pivot_pos+1, hi );
        }
    }

    quicksort_rec(array,0,length-1);
}
```

Függvények egymásba ágyazása tetszőleges mélységben?

Nem valid C-kód!

```
void quicksort( int array[], int length )
{
    void quicksort_rec( int array[], int lo, int hi )
    {
        int partition( int array[], int lo, int hi ){ ... }

        if( lo < hi ){
            int pivot_pos = partition(array,lo,hi);
            quicksort_rec( array, lo, pivot_pos-1 );
            quicksort_rec( array, pivot_pos+1, hi );
        }
    }

    quicksort_rec(array,0,length-1);
}
```

Deklaráció és definíció

Gyakran együtt, de lehet az egyik a másik nélkül!

- Deklaráció: nevet adunk valaminek
 - változódeklaráció
 - függvénydeklaráció
- Definíció: meghatározzuk, mi az
 - a változó létrehozása (tárhely foglalása)
 - függvénytörzs megadása

```
unsigned long int factorial(int n);  
int main(){ printf("%ld\n",factorial(20)); return 0; }  
unsigned long int factorial(int n){  
    return n < 2 ? 1 : n * factorial(n-1);  
}
```

Deklaráció hatóköre (scope)

Amíg a névvel elérhető az, amire hivatkozik

- Globális: legkívül van
- Lokális: valamin belül van

```
unsigned long int factorial( int n )    /* globális függvény */
{
    unsigned long int result = 1L;      /* lokális változó */
    int i;
    for( i=2; i<n; ++i )
    {
        result *= i;
    }
    return result;
}
```


Globális és lokális függvény

Ha a C blokszerkezetes lenne...

```
void quicksort( int array[], int length ) /* global */
{
    void quicksort_rec( int array[], int lo, int hi ) /* local */
    {
        int partition( int array[], int lo, int hi ){ ... }

        if( lo < hi ){
            int pivot_pos = partition(array,lo,hi);
            quicksort_rec( array, lo, pivot_pos-1 );
            quicksort_rec( array, pivot_pos+1, hi );
        }
    }

    quicksort_rec(array,0,length-1);
}
```

Blokk (block)

A (statikus) hatóköri szabályok alapja

- Alprogram
- Blokk utasítás

Törzs (body)

```
void quicksort_rec( int array[], int lo, int hi )
{
    if( lo < hi )
    {
        int pivot_pos = partition(array,lo,hi);
        quicksort_rec( array, lo, pivot_pos-1 );
        quicksort_rec( array, pivot_pos+1, hi );
    }
}
```


Statikus hatóköri szabályok (static/lexical scoping)

a deklarációtól a deklarációt közvetlenül tartalmazó blokk végéig

```
int factorial( int n )
{
    int result = n, i = result-1;  /* nem cserélhető fel */
    while( i > 1 )
    {
        result *= i;
        --i;
    }
    return result;
}
```


Globális – lokális deklaráció

- Globális: ha a deklarációt nem tartalmazza blokk
- Lokális: ha a deklaráció egy blokkon belül van
 - Lokális a közvetlenül tartalmazó blokkra nézve

Lokális, non-lokális, globális deklaráció

- Lokális egy blokkra nézve: abban a blokkban van
- Nonlokális egy blokkra nézve:
 - befoglaló (külső) blokkban van
 - de az aktuális blokk a deklaráció hatókörében van
- Globális: semmilyen blokkra nem lokális

Lokális, non-lokális, globális változó

```
int counter = 0;                                /* globális */
int fun(void)
{
    int x = 10;                                  /* lokális fun-ra */
    while( x > 0 )
    {
        int y = x/2;                            /* y lokális a blokk utasításra */
        printf("%d\n", 2*y == x ? y : y+1);
        --x;                                    /* nonlokális változó hivatkozható */
        ++counter;                             /* nonlokális (globális) v. hivatkozható */
    }
}
```


Globális deklarációk és definíciók

```
int x;  
  
extern int y;  
  
extern int f(int p);    /* elhagyható az extern */  
  
int g(void)  
{  
    x = f(y);  
}
```

Fordítás

Minden fordítási egységben minden használt név deklarált kell legyen

Szerkesztés

Az egész programban minden globális név pontosan egyszer legyen definiálva

Elfedés (shadowing/hiding)

- Ugyanaz a név több dologra deklarálva
- Átfedő (tartalmazó) hatókörrel

```
void hiding(void)
{
    int n = 0;
    {
        int n = 1;
        printf("%d",n);
    }
    printf("%d",n);
}
```

- A „belsőbb” deklaráció nyer
- Láthatósági kör: a hatókör része

Lokális változók deklarációja

ANSI C

- Blokk elején, egyéb utasítások előtt

C99-től

- Keverve a többi utasítással

```
int n = 0;
{
    printf("%d",n);
    int n = 1;
    printf("%d",n);
}
```

- For-ciklus lokális változójaként

```
for( int i=0; i<10; ++i ) printf("%d",i);
```

Nonlokális definíció elérése

```
int n = 0;
{
    printf("%d",n);
    int n = 1;
    printf("%d",n);
}
```


Deklarációk sorrendje

Hibás!

```
void g(void){  
    printf("%c",f());  
}  
char f(void){ return 'G'; }
```

Helyes

```
char f(void);    /* forward declaration */  
void g(void){  
    printf("%c",f());  
}  
char f(void){ return 'G'; }
```


Összegzés

- Deklaráció, definíció
- Blokk
- Hatókör
- Statikus hatóköri szabályok
- Lokális, non-lokális, globális deklarációk
- Elfedés

Ciklusváltozó

C99: ciklusra lokális változó

```
for( int i=0; i<10; ++i )  
    printf("%d",i);  
printf("%d",i); /* fordítási hiba */
```

C: 012345678910

```
int i;  
for( i=0; i<10; ++i )  
    printf("%d",i);  
printf("%d",i);
```

C: végtelen ciklus

```
signed char i;  
for( i=0; i<=127; ++i )  
    printf("%c",i);
```

Definíció deklaráció nélkül

```
double x = x + x  
six = double 3  
zoo = double 10.0
```

```
six = (\x -> x+x) 3
```

```
double = \x -> x+x  
six = double 3
```


Magasabbrendű függvények

Funkcionális programozási paradigma

```
filter predicate (x:xs)
  | predicate x
  = x : filter predicate xs
  | otherwise
  = filter predicate xs
filter _ [] = []

filter even [1..10]
filter (\x -> x > 4) [1..10]
filter ( > 4 ) [1..10]
```


Dinamikus hatóköri szabályok

Bash

```
#!/bin/bash
x=1
function g()
{
    echo $x;
    x=2;
}
function f() {
    local x=3;
    g;
}

f
echo $x
```

C

```
#include <stdio.h>
int x = 1;
void g(void)
{
    printf("%d\n",x);
    x = 2;
}
void f(void){
    int x = 3;
    g();
}
void main(){
    f();
    printf("%d\n",x);
}
```


Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Dinamikus programszerkezet

Hogyan működik a program?

- Információk a programvégrehajtás állapotáról
 - A főprogramból induló alprogramhívások
- A változók tárolása a memóriában

Adunk egy absztrakt modellt!

Végrehajtási verem

```
void f(void)
{
}

void g(void){
    f();
}

void h(void){
    g();
    f();
}

int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```

Execution stack

- Alprogramhívások logikája
 - LIFO: Last-in-First-Out
 - Verem adatszerkezet
- Minden alprogramhívásról egy bejegyzés
 - Aktivációs rekord
 - Például információ arról, hova kell visszatérni
- Verem alja: főprogram aktivációs rekordja
- Verem teteje: ahol tart a programvégrehajtás

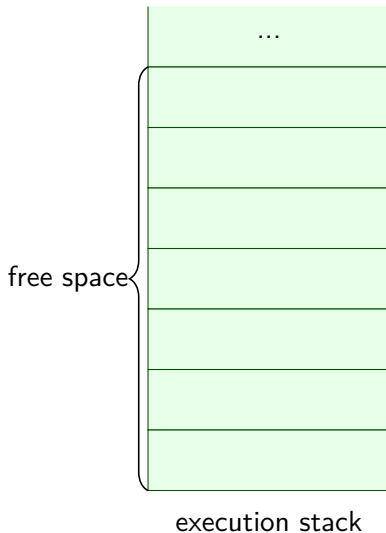
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}

void g(void){
    f();
}

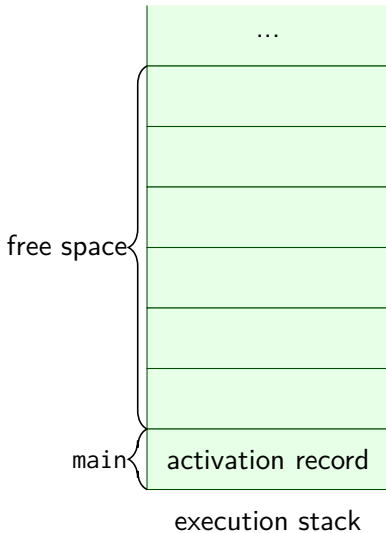
void h(void){
    g();
    f();
}

int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


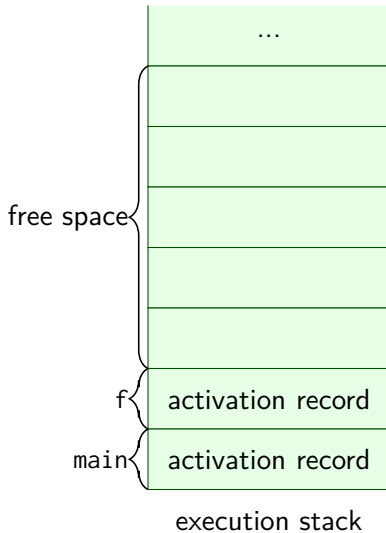
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}
void g(void){
    f();
}
void h(void){
    g();
    f();
}
int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


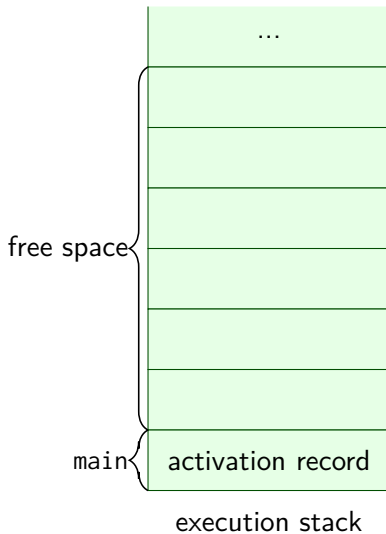
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}
void g(void){
    f();
}
void h(void){
    g();
    f();
}
int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


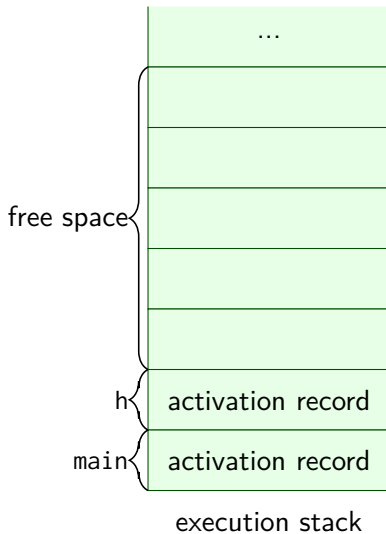
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}
void g(void){
    f();
}
void h(void){
    g();
    f();
}
int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}
void g(void){
    f();
}
void h(void){
    g();
    f();
}
int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


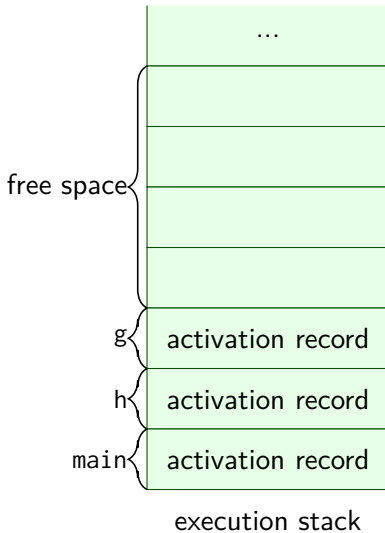
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}

void g(void){
    f();
}

void h(void){
    g();
    f();
}

int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


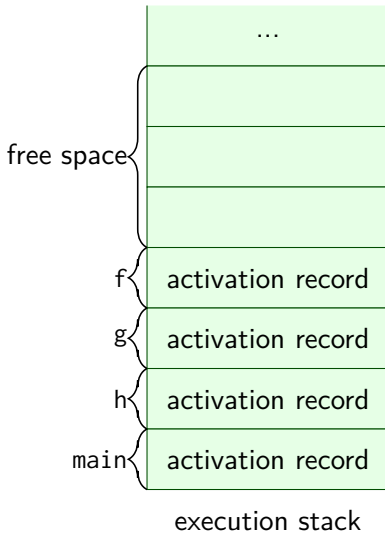
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}

void g(void){
    f();
}

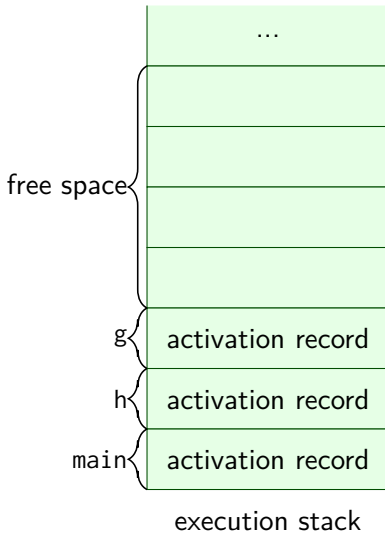
void h(void){
    g();
    f();
}

int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


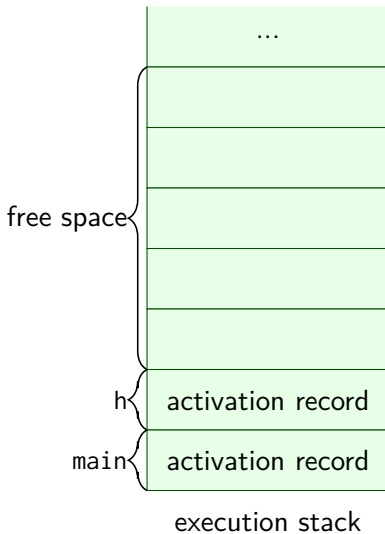
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}
void g(void){
    f();
}
void h(void){
    g();
    f();
}
int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}
void g(void){
    f();
}
void h(void){
    g();
    f();
}
int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


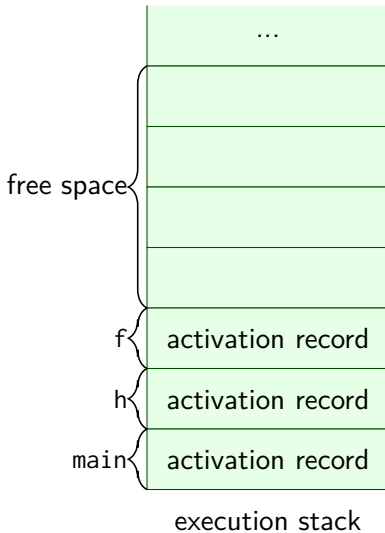
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}

void g(void){
    f();
}

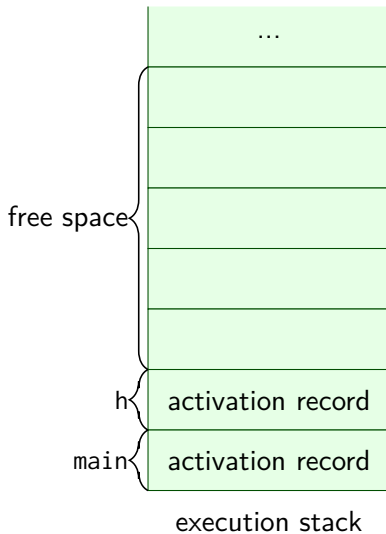
void h(void){
    g();
    f();
}

int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


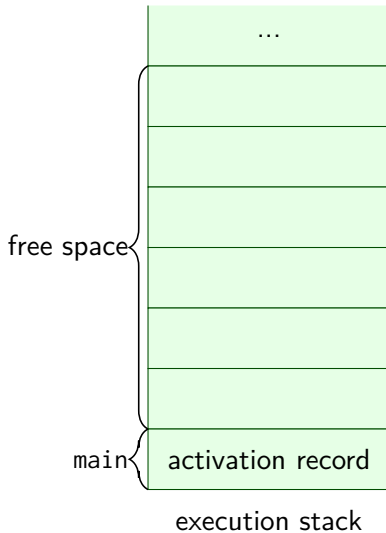
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}
void g(void){
    f();
}
void h(void){
    g();
    f();
}
int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}
void g(void){
    f();
}
void h(void){
    g();
    f();
}
int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


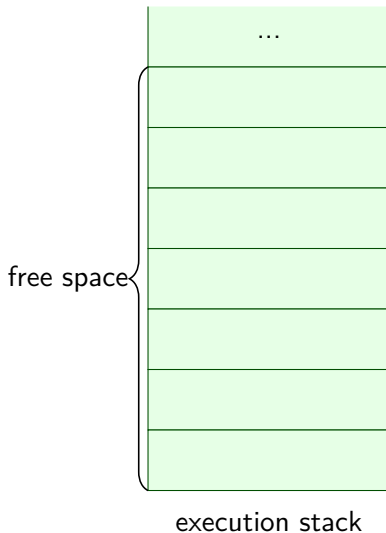
Alprogramhívások nyilvántartása

```
void f(void)
{
}

void g(void){
    f();
}

void h(void){
    g();
    f();
}

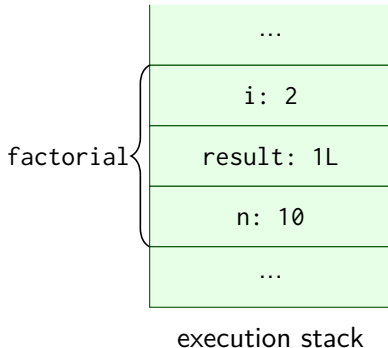
int main()
{
    f();
    h();
    return 0;
}
```


Aktivációs rekord

- Mindenféle technikai dolgok
- Alprogram paraméterei
- Alprogram (egyres) lokális változói

```
long factorial( int n )  
{  
    long result = 1L;  
    int i = 2;  
    for( ; i<=n; ++n )  
        result *= i;  
    return result;  
}
```


Rekurzió

- Egy alprogram saját magát hívja
 - Közvetlenül
 - Közvetve
- Minden hívásról új aktivációs rekord
- Túl mély rekurzió: Stack Overflow
- Költség: aktivációs rekord építése/lebontása

„Változók” ’ ’ tárolása a memóriában

- statikus tárhely → statikus
- végrehajtási verem → automatikus
- dinamikus tárhely (heap) → dinamikus

static - stack - heap

s:1222

static

...

a:1789

stack

d:1848

heap

Statikus tárolású változó

- Statikus tárhely
 - Statikus deklarációkiértékelés
 - A fordító tudja, mekkora tár kell
- Pl. globális változók
- Élettartam: a program elejétől a végéig

```
int counter = 0;
void signal(void)
{
    ++ counter;
}
```

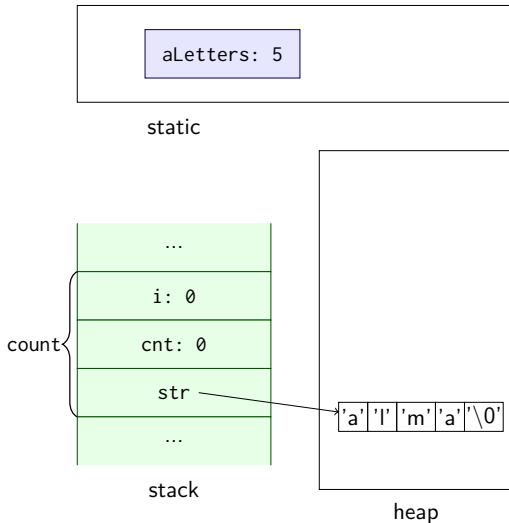

Automatikus tárolású változó

- Végrehajtási vermen
 - Az aktivációs rekordokban
- A lokális változók *általában* ilyenek
- Élettartam: blokk végrehajtása
 - Automatikusan jön létre és szűnik meg

```
int luko( int a, int b ){  
    int c;  
    while( b != 0 ){  
        c = a % b;  
        a = b;  
        b = c;  
    }  
    return a;  
}
```

static - stack - heap


```

int aLetters = 0;
int count( char *str )
{
    int cnt=0, i=0;
    while (str[i]!='\0')
    {
        if (str[i]=='a')
            ++cnt;
        ++i;
    }
    a_letters += cnt;
    return cnt;
}

```


C - statikus lokális változók

- `static` kulcsszó
- Hatókör: lokális változó
 - Információelrejtés elve
- Élettartam: mint globális változónál

```
int counter = 0;
void signal(void)
{
    ++ counter;
}
```

```
int signal(void)
{
    static int counter = 0;
    ++ counter;
    return counter;
}
```


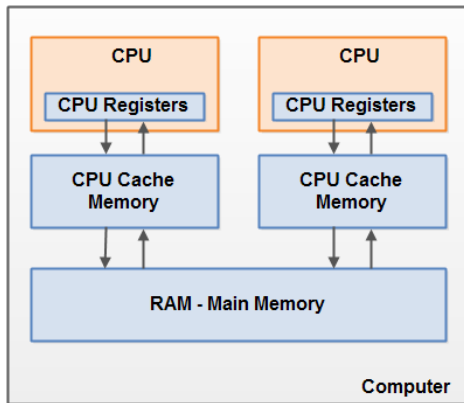
Tárolási mód kifejezése

- static
 - lokális
 - globális
- auto (nem használjuk)
 - C++ nyelvben az auto kulcsszó mást jelent
- register (nem használjuk)
 - optimalizáció

```
int lnko( int a, int b ){  
    auto int c;  
    while( b != 0 ){  
        c = a % b;  
        a = b;  
        b = c;  
    }  
    return a;  
}
```


Számítógép memóriája

Optimalizáció: memóiaműveletek emberi skálán

Forrás: David Jeppesen

órajel	0.4 ns	1 sec
L1 cache	0.9 ns	2 sec
L2 cache	2.8 ns	7 sec
L3 cache	28 ns	1 min
DDR memória	~100 ns	4 min
SSD I/O	50-150 microsec	1,5-4 nap
HDD I/O	1-10 ms	1-9 hónap
Internet	65 ms	5-10 év

Globális változók használata

Kerülendő!

Változók definiálása

Deklarációval

- Statikus és automatikus tárolású
 - Statikus tárhely
 - Végrehajtási verem
- Élettartam: programszerkezetből
 - A hatókör
 - Kivéve lokális statikus

Allokáló utasítással

- Dinamikus tárolású
 - Heap (dinamikus tárhely)
- Élettartam: programozható
- Felszabadítás
 - Felszabadító utasítás (C, C++)
 - Szemétgyűjtés (Haskell, Python, Java)

Blokk utasítás

- Új hatókör, lokális deklarációkkal
 - Névtér szennyeződése elkerülhető
- Automatikus tárolású változók
 - Élettartam lerövidíthető

Alprogram paramétere

- Definícióban: formális paraméterlista
- Hívásnál: aktuális paraméterlista

Paraméterátadási technikák

- Többféle paraméterátadás van a különféle nyelvekben
 - Érték szerinti (pass-by-value, call-by-value)
 - Érték-eredmény szerinti (call-by-value-result)
 - Eredmény szerinti (call-by-result)
 - Cím szerinti (call-by-reference)
 - Megosztás szerinti (call-by-sharing)
 - Igény szerinti (call-by-need)
 - Név szerinti (call-by-name)
- Végrehajtási verem!

Érték szerinti paraméterátadás

- Formális paraméter: automatikus tárolású lokális változó
- Aktuális paraméter: kezdőérték
- Hívás: az aktuális paraméter értéke bemásolódik a formális paraméterbe
- Visszatérés: a formális paraméter megszűnik

Érték szerinti paraméterátadás – példa

```
int lnko( int a, int b )
{
    int c;
    while( b != 0 ){
        c = a % b;
        a = b;
        b = c;
    }
    return a;
}

int main()
{
    int n = 1984, m = 356;
    int r = lnko(n,m);
    printf("%d %d %d\n",n,m,r);
}
```

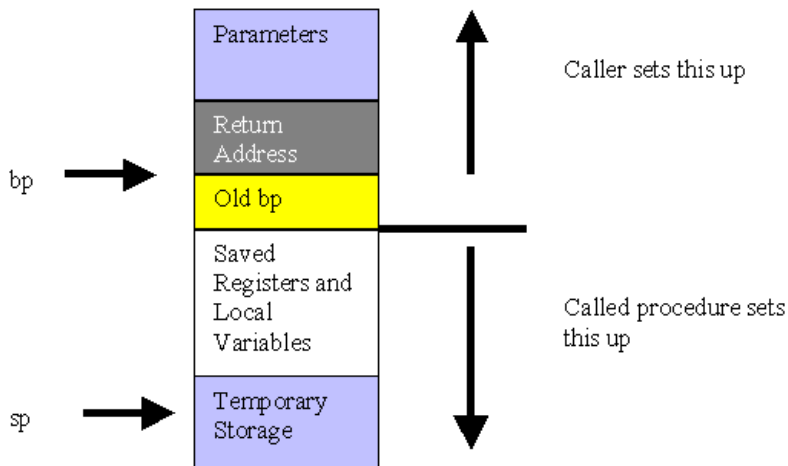

Aktivációs rekord

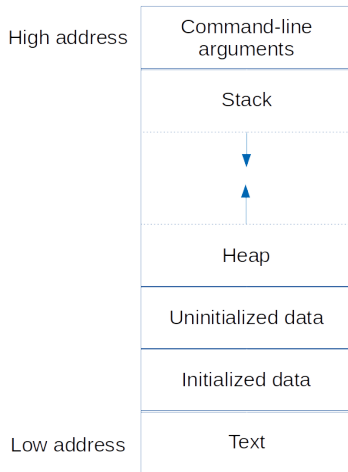
- Mindenféle technikai dolgok
- Alprogram automatikus tárolású változói
 - Pl. az alprogram formális paraméterei
 - Kivéve a regiszterekben átadott paramétereket

Precízebben

C programok címtére

Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Dinamikus memóriakezelés

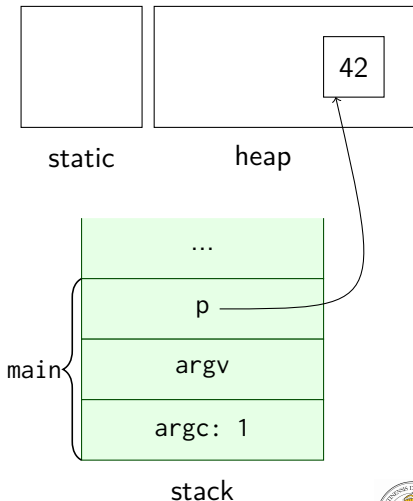
- Dinamikus tárolású „változók”
 - Heap (dinamikus tárhely)
- Élettartam: programozható
 - Létrehozás: allokáló utasítással
 - Felszabadítás
 - Felszabadító utasítás (C)
 - Szemétgyűjtés – garbage collection (Haskell, Python, Java)
- Használat: indirekció
 - Mutató – pointer (C)
 - Referencia – reference (Python, Java)

Mutatók C-ben

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>

int main()
{
    int *p;
    p = (int*)malloc(sizeof(int));
    if( NULL != p )
    {
        *p = 42;
        printf("%d\n", *p);
        free(p);
        return 0;
    }
    else return 1;
}
```


Összetevők

- Mutató (típusú) változó: `int *p;`
 - Vigyázat: `int* p, v;`
 - Hasonlóan: `int v, t[10];`
- Dereferálás (hova mutat?): `*p`
- „Sehova sem mutat’’: `NULL`
- Allokálás és felszabadítás: `malloc` és `free` (`stdlib.h`)
 - Típuskényszerítés: `void* → pl. int*`

Mire jó?

- Dinamikus méretű adat(-struktúra)
- Láncolt adatszerkezet
- Kimenő szemantikájú paraméterátadás
- ...

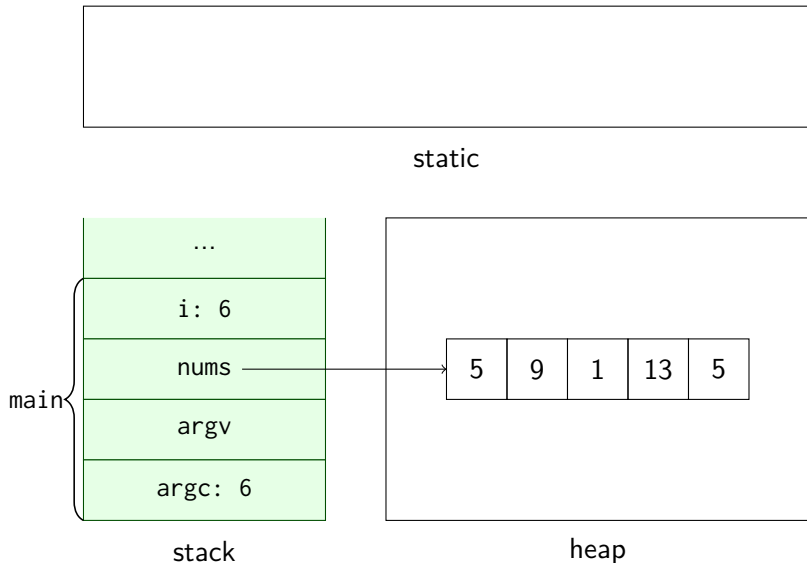
Dinamikus méretű adatszerkezet

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>

int main( int argc, char* argv[] ){
    int *nums = (int*)malloc((argc-1)*sizeof(int));
    if( NULL != nums ){
        int i;
        for( i=1; i<argc; ++i ) nums[i-1] = atoi(argv[i]);
        /* TO DO: sort nums */
        for( i=1; i<argc; ++i ) printf("%d\n", nums[i-1]);
        free(nums);
        return 0;
    } else return 1;
}
```


Dinamikus méretű adatszerkezet

Kerülendő megoldás

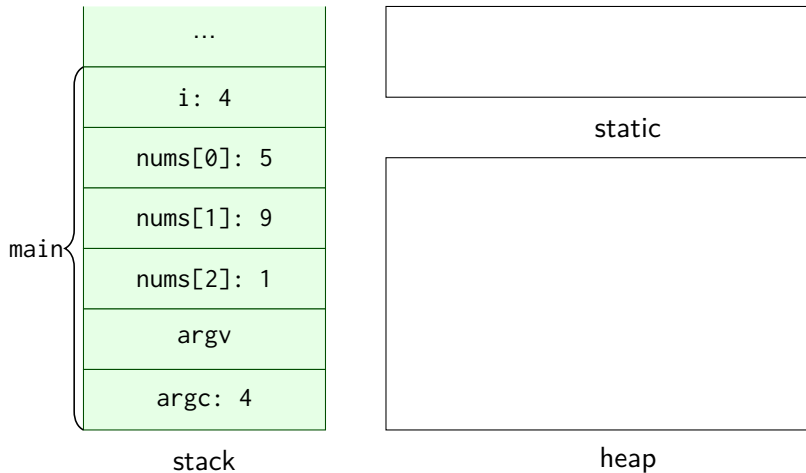
```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>

int main( int argc, char* argv[] ){
    int nums[argc-1];
    int i;
    for( i=1; i<argc; ++i ) nums[i-1] = atoi(argv[i]);
    /* TO DO: sort nums */
    for( i=1; i<argc; ++i ) printf("%d\n", nums[i-1]);
    return 0;
}
```

- C99: Variable Length Array (VLA)
- Nincs az ANSI C és C++ szabványokban

Kerülendő: VLA

Láncolt adatszerkezet

- Sorozat típus
- Bináris fa típus
- Gráf típus
- ...

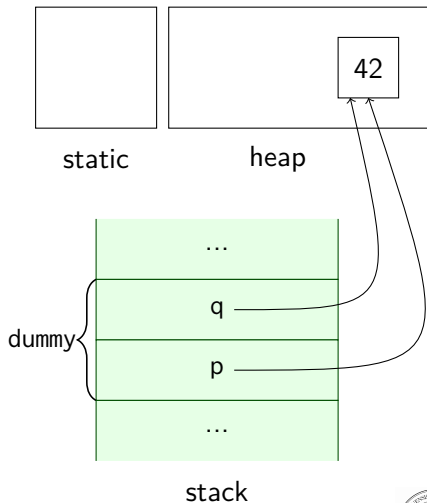
Bejárás közben konstans idejű törlés/beszúrás

Aliasing

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>

void dummy(void)
{
    int *p, *q;
    p = (int*)malloc(sizeof(int));
    if( NULL != p ){
        q = p;
        *p = 42;
        printf("%d\n", *q);
        free(p);
    }
}
```


Felszabadítás

Minden dinamikusan létrehozott változót pontosan egyszer!

- Ha többször próbálom: hiba
- Ha egyszer sem: „elszivárog a memória” (memory leak)

Felszabadított változóra hivatkozni hiba!

Hivatkozás felszabadított változóra

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>

void dummy(void)
{
    int *p, *q;
    p = (int*)malloc(sizeof(int));
    if( NULL != p ){
        q = p;
        *p = 42;
        free(p);
        printf("%d\n", *q);    /* hiba */
    }
}
```


Többszörösen felszabadított változó

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>

void dummy(void)
{
    int *p, *q;
    p = (int*)malloc(sizeof(int));
    if( NULL != p ){
        q = p;
        *p = 42;
        printf("%d\n", *q);
        free(p);
        free(q);      /* hiba */
    }
}
```


Fel nem szabadított változó

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>

void dummy(void)
{
    int *p, *q;
    p = (int*)malloc(sizeof(int));
    if( NULL != p ){
        q = p;
        *p = 42;
        printf("%d\n", *q);
    }    /* hiba */
}
```


Tulajdonos?

```
void dummy(void)
{
    int *q;
    {
        int *p = (int*)malloc(sizeof(int));
        q = p;
        if( NULL != p ){
            *p = 42;
        }
    }
    if( NULL != q ){
        printf("%d\n", *q);
        free(q);
    }
}
```


Könnyű elrontani!

```

int *produce( int argc, char* argv[] ){
    int *nums = (int*)malloc((argc-1)*sizeof(int));
    if( NULL != nums ){
        for( int i=1; i<argc; ++i ) nums[i-1] = atoi(argv[i]);
    }
    return nums;
}

void consume( int n, int *nums ){
    for( int i=0; i<n; ++i ) printf("%d\n", nums[i]);
    free(nums);
}

int main( int argc, char* argv[] ){
    int *nums = produce(argc,argv);
    if( NULL != nums ){ /* TO DO: sort nums */ consume(argc-1,nums);
    return (NULL == nums);
}

```


Alias

ugyanarra a tárterületre többféle névvel hivatkozhatunk

```
int xs[] = {1,2,3};  
int *ys = xs;  
xs[2] = 4;  
printf("%d\n", ys[2]);
```


Mutató gyűjtőtípusa

```
int *p = (int *)malloc(sizeof(int));  
if( NULL != p )  
{  
    *p = 123;  
    *p = 12.3; /* automatikus típuskonverzió */  
    printf("%d\n", *p);  
    free(p);  
}
```


Mutató gyűjtőtípusa: típuskényszerítés

```
float *q = (float *)malloc(sizeof(float));  
if( NULL != q )  
{  
    int *p = (int *)q;  
    *q = 12.3;  
    printf("%d\n",*p);  
    free(q);  
}
```


Dinamikus tárhely elérése

- Explicit (mutató)
- Statikus típusellenőrzés
- Erősen típusos
- Felszabadítás

Mutató nem dinamikus változóra

```
int global = 1;
```

```
void dummy(void)
```

```
{
```

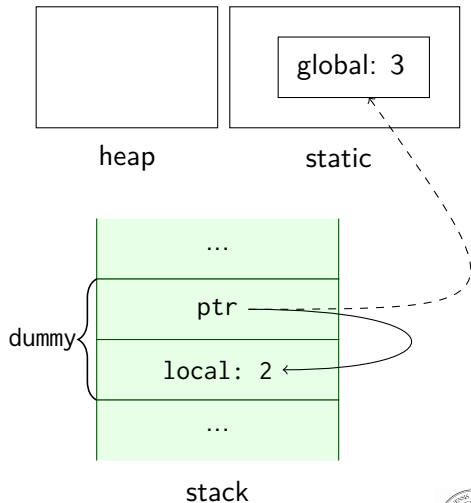
```
    int local = 2;
```

```
    int *ptr;
```

```
    ptr = &global; *ptr = 3;
```

```
    ptr = &local; *ptr = 4;
```

```
}
```


Érvénytelen mutató

Értelmetlen

```
int *make_ptr(void)
{
    int n = 42;
    return &n;
}
```

Értelmes

```
int *make_ptr(void)
{
    int *ptr = (int*)malloc(sizeof(int));
    *ptr = 42;
    return ptr;
}
```

```
printf("%d\n", *make_ptr());
```


Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Statikus programszerkezet

- kifejezés
- utasítás
- alprogram
- modul

Modul

- Nagyobb egység
- Nagy belső kohézió
- Szűk interfész
 - Gyenge kapcsolat modulok között
 - Jellemzően egyirányú

Fordítás

- forráskód (source code) forrásfájlban (source file)
 - `factorial.c`
- fordítóprogram (compiler)
 - `gcc -c factorial.c`
- tárgykód (target code, object code)
 - `factorial.o`

Fordítási egység

(compilation unit)

- a forráskód egy része (pl. egy modul)
- egyben odaadjuk a fordítónak
- tárgykód keletkezik belőle

Egy program több fordítási egységből szokott állni!

C-ben

Egy forrásfájl tartalma

Szerkesztés, végrehajtható kód

- tárgykódok (target code, object code)
 - `factorial.o` stb.
- szerkesztőprogram (linker)
 - `gcc -o factorial factorial.o`
- végrehajtható kód (executable)
 - `factorial`
 - alapértelmezett név: `a.out`

Sok tárgykódból lesz egy végrehajtható kód!

Végrehajtás

```
./factorial
```


Több fordítási egység

factorial.c

```
int factorial( int n )
{
    int result = 1, i;
    for(i=2; i<=n; ++i)
    {
        result *= i;
    }
    return result;
}
```

tenfactorial.c

```
#include <stdio.h>

int factorial( int n );

int main()
{
    printf("%d\n", factorial(10));
    return 0;
}
```

Fordítás, szerkesztés, futtatás

```
gcc -c factorial.c tenfactorial.c
gcc -o factorial factorial.o tenfactorial.o
./factorial
```


A két lépés összevonható egy parancsba

- forráskód forrásfájl(ok)ban
 - `factorial.c` és `tenfactorial.c`
- fordítóprogram és szerkesztőprogram végrehajtása
 - `gcc -o factorial factorial.c tenfactorial.c`
- végrehajtható kód (executable)
 - `factorial`

Fordítási hibák

- Nyelv szabályainak megsértése
- Fordítóprogram detektálja

factorial.c

```
int factorial( int n )
{
    int result = 1;
    for(i=2; i<=n; ++i)
    {
        result *= i;
    }
    return result;
}
```

gcc -c factorial.c

factorial.c: In function 'factorial':

factorial.c:6:9: error: i undeclared (first use in this function)

```
    for(i=2; i<=n; ++i)
```

^

Szerkesztési hibák

factorial.c

```
int factorial( int n )
{
    int result = 1, i;
    for(i=2; i<=n; ++i)
    {
        result *= i;
    }
    return result;
}
```

tenfactorial.c

```
#include <stdio.h>

int faktorial( int n );

int main()
{
    printf("%d\n", faktorial(10));
    return 0;
}
```

Fordítás, szerkesztés, hiba

```
$ gcc -c factorial.c tenfactorial.c
$ gcc -o factorial factorial.o tenfactorial.o
tenfactorial.o: In function `main':
tenfactorial.c:(.text+0xa): undefined reference to `faktorial'
collect2: error: ld returned 1 exit status
```

Fordítási és futási idejű szerkesztés

Statikus szerkesztés

- Még a program futtatása előtt
- A tárgykódok előállítása után “egyből”
- Előnye: szerkesztési hibák fordítási időben

Dinamikus szerkesztés

- A program futtatásakor
- Dinamikusan szerkeszthető tárgykód
 - Linux *shared object*: `.so`
 - Windows *dynamic-link library*: `.dll`
- Előnyei
 - kisebb végrehajtható állomány
 - kevesebb memóriaigény

Programok C-ben

Fordítási idő

- Forrásfájlok (.c és .h)
- Előfeldolgozás
- Fordítási egységek
- Fordítás
- Tárgykódok
- Statikus szerkesztés
- Futtatható állomány

Futási idő

- Futtatható állomány, tárgykódok
- Dinamikus szerkesztés
- Futó program

Modulok C-ben

- Fordítási egységek
- Forráskód: .c és .h
- #include
- Szerkesztés: statikus vagy dinamikus

C - statikus globális deklarációk

- Más fordítási egységben nem érjük el
- „Belső szerkesztésű” (internal linkage)
- Az implementációhoz tartozik
- Nem része a modul interfészeinek
- Információ elrejtés elve

```
int positive = 1;
static int negative = -1;
extern int increment;

static void compensate(void){
    negative -= increment;
}

void signal(void){
    positive += increment;
    compensate();
}
```


Több modulból álló C program

```
gcc -c -W -Wall -pedantic -ansi main.c
```

```
gcc -c -W -Wall -pedantic -ansi positive.c
```

```
gcc -o main -W -Wall -pedantic -ansi positive.o main.o
```

positive.c

```
int positive = 1;
static int negative = -1;
extern int increment;

static void compensate(void){
    negative -= increment;
}

void signal(void){
    positive += increment;
    compensate();
}
```

main.c

```
#include <stdio.h>

int increment = 3;
extern int positive;
extern void signal(void);

int main(){
    signal();
    printf("%d\n", positive);
    return 0;
}
```


Fejállományok

- „header files”: .h
- Modulok közötti interfész
 - extern
 - nem static
- Modulban és kliensében #include
 - típus egyeztetés
- Fordítási egységek közötti függőségek
 - independent compilation
 - szerkesztés feladata
 - fordítási folyamat: make

Include guard

vector.h (részlet)

```
#ifndef VECTOR_H
#define VECTOR_H

#define VEC_EOK      0
#define VEC_ENOMEM   1

struct VECTOR_S;
typedef struct VECTOR_S *vector_t;

extern int vectorErrno;

extern void *vectorAt( vector_t v, size_t idx);
extern void  vectorPushBack( vector_t v, void *src);

#endif
```

Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Függvénydeklarációk és -definíciók

```
int f( int n );  
int g( int n ){ return n+1; }  
  
int h();  
int i(void);  
  
int j(void){ return h(1); }  
  
int h( int p, int q ){ return p+q; }  
  
extern int k(int,int);  
  
int printf( const char *format, ... );
```


Paraméterátadási technikák

- **Érték szerinti** (pass-by-value, call-by-value)
- Érték-eredmény szerinti (call-by-value-result) – Ada
- Eredmény szerinti (call-by-result) – Ada
- Cím szerinti (call-by-reference) – Pascal, C++
- Megosztás szerinti (call-by-sharing) – Java, Python
- Igény szerinti (call-by-need) – Haskell
- Név szerinti (call-by-name) – Scala
- Szövegszerű helyettesítés – C-makró

Érték szerinti paraméterátadás

```
int lnko( int a, int b )
{
    int c;
    while( b != 0 ){
        c = a % b;
        a = b;
        b = c;
    }
    return a;
}

int main()
{
    int n = 1984, m = 356;
    int r = lnko(n,m);
    printf("%d %d %d\n",n,m,r);
}
```


Bemenő szemantika

```
void swap( int a, int b )  
{  
    int c = a;  
    a = b;  
    b = c;  
}
```

```
int main()  
{  
    int n = 1984, m = 356;  
    swap(n,m);  
    printf("%d %d\n",n,m);  
}
```


Mutató átadása érték szerint

```
void swap( int *a, int *b )
{
    int c = *a;
    *a = *b;
    *b = c;
}
```

```
int main()
{
    int *n, *m;
    n = (int*) malloc(sizeof(int));
    m = (int*) malloc(sizeof(int));
    if( n != NULL && m != NULL )
    {
        *n = 1984;
        *m = 356;
        swap(n,m);
        printf("%d %d\n",*n,*m);
        free(n); free(m);
        return 0;
    } else return 1;
}
```


Cím szerinti paraméterátadás emulációja

```
void swap( int *a, int *b )  
{  
    int c = *a;  
    *a = *b;  
    *b = c;  
}
```

```
int main()  
{  
    int n = 1984, m = 356;  
    swap(&n,&m);  
    printf("%d %d\n",n,m);  
}
```


Cím szerinti paraméterátadás – Pascal

```
program swapping;

procedure swap( var a, b: integer );  (* var: cím szerint *)
var
    c: integer;
begin
    c := a; a := b; b := c
end;

var n, m: integer;

begin
    n := 1984; m := 356;
    swap(n,m);
    writeln(n, ' ', m)      (* 356 1984 *)
end.
```


Cím szerinti paraméterátadás – C++

```
#include <cstdio>
```

```
void swap( int &a, int &b )    /* &: cím szerint */  
{  
    int c = a;  
    a = b;  
    b = c;  
}
```

```
int main()  
{  
    int n = 1984, m = 356;  
    swap(n,m);  
    printf("%d %d\n",n,m);  
}
```


Érték-eredmény szerinti paraméterátadás: Ada

```
with Ada.Integer_Text_IO; use Ada.Integer_Text_IO;  
procedure Swapping is
```

```
    procedure Swap( A, B: in out Integer ) is -- be- és kimenő  
        C: Integer := A;  
    begin  
        A := B; B := C;  
    end Swap;
```

```
N: Integer := 1984;  
M: Integer := 356;
```

```
begin  
    Swap(N,M);  
    Put(N); Put(M); -- 356 1984  
end Swapping;
```


Megosztás szerinti paraméterátadás

```
void swap( int t[] )
{
    int c = t[0];
    t[0] = t[1];
    t[1] = c;
}

int main()
{
    int arr[] = {1,2};
    swap(arr);
    printf("%d %d\n",arr[0],arr[1]);
}
```


Ez nem cím szerinti paraméterátadás

```
void twoone( int t[] )
{
    int arr[] = {2,1};
    t = arr;
}

int main()
{
    int arr[] = {1,2};
    twoone(arr);
    printf("%d %d\n",arr[0],arr[1]);
}
```


Automatikus változó visszaadása?

Hibás!

```
int *twoone()
{
    int arr[] = {2,1};
    return arr;
}
```


Igény szerinti paraméterátadás

```
f True a _ = a
```

```
f False _ b = b + b
```

```
main = print result
```

```
  where result = f False (fact 20) (fact 10)
```

```
    fact 0 = 1
```

```
    fact n = n * fact (n-1)
```


Szövegszerű helyettesítés

```
#define DOUBLE(n) 2*n
#define MAX(a,b) a>b?a:b

int main()
{
    printf("%d %d\n", MAX(10,100), DOUBLE(10));
    {
        int n = 5;
        printf("%d\n", DOUBLE(n+1));
        printf("%d\n", MAX(5,++n));
    }
}
```


Szövegszerű helyettesítés – becsapós

```
#define DOUBLE(n) 2*n
#define MAX(a,b) a>b?a:b

int main()
{
    printf("%d %d\n", MAX(10,100), DOUBLE(10));
    {
        int n = 5;
        printf("%d\n", DOUBLE(n+1)); /* printf("%d\n", 2*n+1); */
        printf("%d\n", MAX(5,++n));
    }
}
```


Szövegszerű helyettesítés – zárójelezés

```
#define DOUBLE(n) (2*(n))
#define MAX(a,b) ((a)>(b)?(a):(b))

int main()
{
    printf("%d %d\n", MAX(10,100), DOUBLE(10));
    {
        int n = 5;
        printf("%d\n", DOUBLE(n+1)); /* (2*((n)+1)) */
        printf("%d\n", MAX(5,++n));
    }
}
```


Szövegszerű helyettesítés – még így is veszélyes

```
#define DOUBLE(n) (2*(n))
#define MAX(a,b) ((a)>(b)?(a):(b))

int main()
{
    printf("%d %d\n", MAX(10,100), DOUBLE(10));
    {
        int n = 5;
        printf("%d\n", DOUBLE(n+1)); /* (2*((n)+1)) */
        printf("%d\n", MAX(5,++n)); /* ((5)>(++n)?(5):(++n)) */
    }
}
```


Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Típuskonstrukciók

- Felsorolási típusok
- Mutató típusok
- Összetett típusok

Felsorolási típus

Haskell

```
data Color = White | Green | Yellow | Red | Black
```

C-ben: valójában egy egész szám típusra képződik le

```
enum color { WHITE, GREEN, YELLOW, RED, BLACK };
```

```
const char* property( enum color code ){  
    switch( code ){  
        case WHITE:  return "clean";  
        case GREEN:  return "jealous";  
        case YELLOW: return "envy";  
        case RED:    return "angry";  
        case BLACK:  return "sad";  
        default:     return "?";  
    }  
}
```

Felsorolási típus C-ben

```
enum color { WHITE = 1, GREEN, YELLOW, RED = 6, BLACK };
```

```
typedef enum color Color;
```

```
const char* property( Color code ){ ... }
```

```
int main( int argc, char *argv[] )  
{  
    for( --argc; argc>0; --argc )  
    {  
        printf("%s\n", property( atoi(argv[argc]) ));  
    }  
    return 0;  
}
```


Összetett típusú értékek

- Sorozat
- Direktszorzat
- Unió típus
- Osztály

Sorozat típusok

- C tömbök
- Haskell listák

Sorozat: azonos típusú elemekből álló összetett típus

Tömb fogalma

Azonos típusú (méretű) objektumok egymás után a memóriában.

- Bármelyik hatékonyan elérhető!
- Rögzített számú objektum!

```
int vector[4];  
int matrix[5][3];    /* 15 elem sorfolytonosan */
```

Indexelés 0-tól

- `vector[i]` címe: `vector címe + i * sizeof(int)`
- `matrix[i][j]` címe: `matrix címe + (i * 3 + j) * sizeof(int)`

C tömbök deklarációja

```
int a[4]; /* 4 elemű, inicializálatlan */
int b[] = {1, 5, 2, 8}; /* 4 elemű */
int c[8] = {1, 5, 2, 8}; /* 8 elemű, 0-kkal feltöltve */
int d[3] = {1, 5, 2, 8}; /* 3 elemű, felesleg eldobva */

extern int e[];
extern int f[10]; /* méret ignorálva */

char s[] = "alma";
char z[] = {'a', 'l', 'm', 'a', '\\0'};

int m[5][3]; /* 15 elem, sorfolytonosan */
int n[][3] = {{1,2,3},{2,3,4}}; /* méret nem elhagyható! */
int q[3][3][4][3]; /* 108 elem */
```


Tömbök indexelése

- `int t[] = {1,2,3,4};`
- 0-tól indexelünk
- hossz futás közben ismeretlen
- fordítás közben: `sizeof`
 - `sizeof(t) / sizeof(t[0])`
- hibás index: definiálatlanság

Mutatók

- Más változókra mutat(hat): indirekció
 - dinamikus
 - automatikus vagy statikus
- Típusbiztos

```
int i;  
int t[4];  
int *p = NULL;  /* sehova sem mutat */  
  
/* dinamikus tárolású változóra mutat */  
p = (int*)malloc( sizeof(int) * i ); ... free(p);  
  
/* statikusra vagy automatikusra mutat */  
p = &i;    p = t;  
  
*p = 5;      /* dereferálás */
```

Deklarációk mutatókkal

```
int i = 42;
int *p = &i;
int **pp = &p;           /* mutató mutatóra */
int *ps[10];              /* mutatók tömbje */
int (*pt)[10];            /* mutató tömbre */

char *str = "Hello!";

void *foo = str;          /* akármire mutathat */

int* p,q;                 /* mutató és int */
int s,t[5];               /* int és tömb */
int *f(void);             /* int* eredményű függvény */
int (*f)(void);           /* mutató int eredményű függvényre */
```


Tömbök és mutatók kapcsolata

- Tömb: *second-class citizen*
- Tömb \rightarrow mutató
- Nem ekvivalensek!

```
int t[] = {1,2,3};  
t = {1,2,4}; /* fordítási hiba */  
  
int *p = t;  
int *q = &t[0];  
  
int (*r)[3] = &t;  
  
printf( "%d%d%d%d\n", t[0], *p, *q, (*r)[0] );
```


Tömb átadása paraméterként?

Valójában mutató típusú a paraméter!

```
double distance( double a[], double *b )
{
    double dx = a[0] - b[0],
           dy = a[1] - b[1],
           dz = a[2] - b[2];
    return sqrt(dx*dx + dy*dy + dz*dz);
}
```


Mutató-aritmetika – léptetések

```
int v[] = {6, 2, 8, 7, 3};  
int *p = v;  
int *q = v + 3;    /* v konvertálódik */  
++p;  
*p = 5;            /* v: 6, 5, 8, 7, 3 */  
p += 2;  
*q = 1;            /* v: 6, 5, 8, 1, 3 */  
q -= 2;  
*q = 2;            /* v: 6, 2, 8, 1, 3 */
```


Mutató-aritmetika – összehasonlítások

```
int v[] = {6, 2, 8, 7, 3};  
int *p = v;  
int *q = v + 3;
```

```
if ( p == q ) { ... }  
if ( p != q ) { ... }  
if ( p < q ) { ... }  
if ( p <= q ) { ... }  
if ( p > q ) { ... }  
if ( p >= q ) { ... }
```


Mutató-aritmetika – indexelés

```
char str[] = "hello";
```

```
str[ 1 ] = 'o';
```

```
*( str + 1 ) = 'o';
```

```
printf( "%s\n", str + 3 );
```

```
printf( "%c\n", 3[ str ] );
```


Mutató-aritmetika: példa

```
int strlen( char* s )
{
    char* p = s;
    while( *p != '\0' )
    {
        ++p;
    }
    return p - s;
}
```


Mutatók és tömbök közötti különbségek

```
int v[] = {6, 3, 7, 2};
```

```
int *p = v;
```

```
v[ 1 ] = 5;
```

```
p[ 1 ] = 8;
```

```
int w[] = {1,2,3};
```

```
p = w;  /* ok */
```

```
v = w;  /* fordítási hiba */
```

```
printf( "%d %d\n", sizeof( v ), sizeof( p ) );
```

Lásd még az utolsó példát itt:

<http://gsd.web.elte.hu/lectures/imper/imper-lecture-8/>.

Tömbök átadása paraméterként: általánosítás?

```
double distance( double a[3], double b[3] ){
    double sum = 0.0;
    unsigned int i;
    for( i=0; i<3; ++i ){          /* beégetett érték :-( */
        double delta = a[i] - b[i];
        sum += delta*delta;
    }
    return sqrt( sum );
}

int main(){
    double p[3] = {36, 8, 3}, q[3] = {0, 0, 0};
    printf( "%f\n", distance(p,q) );
    return 0;
}
```


Tömbök paraméterként: fordítási időben rögzített méret

```
#define DIMENSION 3
```

```
double distance( double a[DIMENSION], double b[DIMENSION] ){  
    double sum = 0.0;  
    unsigned int i;  
    for( i=0; i<DIMENSION; ++i ){  
        double delta = a[i] - b[i];  
        sum += delta*delta;  
    }  
    return sqrt( sum );  
}
```

```
int main(){  
    double p[DIMENSION] = {36, 8, 3}, q[DIMENSION] = {0, 0, 0};  
    printf( "%f\n", distance(p,q) );  
    return 0;  
}
```


Tömbök paraméterként: futási időben rögzített méret?

```
double distance( double a[], double b[] ){
    double sum = 0.0;
    unsigned int i;
    for( i=0; i<???; ++i ){      /* vajon mekkora? */
        double delta = a[i] - b[i];
        sum += delta*delta;
    }
    return sqrt( sum );
}

int main(){
    double p[] = {3.0, 4.0}, q[] = {0.0, 0.0};
    printf( "%f\n", distance(p,q) );
    return 0;
}
```


Tömbök paraméterként: hibás megközelítés

```
double distance( double a[], double b[] ){
    double sum = 0.0;
    unsigned int i;
    for( i=0; i<sizeof(a)/sizeof(a[0]); ++i ){
        double delta = a[i] - b[i];
        sum += delta*delta;
    }
    return sqrt( sum );
}

int main(){
    double p[] = {3.0, 4.0}, q[] = {0.0, 0.0};
    printf( "%f\n", distance(p,q) );
    return 0;
}
```


Tömbök paraméterként: helyesen

```
double distance( double a[], double b[], int dim ){
    double sum = 0.0;
    unsigned int i;
    for( i=0; i<dim; ++i ){
        double delta = a[i] - b[i];
        sum += delta*delta;
    }
    return sqrt( sum );
}

int main(){
    double p[] = {3.0, 4.0}, q[] = {0.0, 0.0};
    printf( "%f\n", distance(p,q,sizeof(p)/sizeof(p[0])) );
    return 0;
}
```


Bonyolult struktúra átadása paraméterként

```
int main( int argc, char *argv[] ){ ... }
```

- argc: pozitív szám
- argv[0]: program neve
- argv[i]: parancssori argumentum ($1 \leq i < \text{argc}$)
 - karaktertömb, végén NUL ('\\0')
- argv[argc]: NULL

```
int main( void ){ ... }
```

```
int main( int argc, char *argv[], char *envp[] ){ ... }
```

```
int main(){ ... }
```


Több dimenziós tömbök paraméterként

```
double m[4][4] = {{1,2,3,4},{1,2,3,4},{1,2,3,4},{1,2,3,4}};
```

```
transpose(m);
```

```
{  
    int i,j;  
    for( i=0; i<4; ++i ){  
        for( j=0; j<4; ++j ){  
            printf("%3.0f", m[i][j]);  
        }  
        printf("\n");  
    }  
}
```


Túl merev megoldás

```
void transpose( double matrix[4][4] ){ /* double matrix[][4] */
    int size = sizeof(matrix[0])/sizeof(matrix[0][0]);
    int i, j;
    for( i=1; i<size; ++i ){
        for( j=0; j<i; ++j ){
            double tmp = matrix[i][j];
            matrix[i][j] = matrix[j][i];
            matrix[j][i] = tmp;
        }
    }
}

double m[4][4] = {{1,2,3,4},{1,2,3,4},{1,2,3,4},{1,2,3,4}};
transpose(m);
```


Sorfolytonos ábrázolás: egybefüggő memóriaterület

```
void transpose( double *matrix, int size ){ /* size*size double */
    int i, j;
    for( i=1; i<size; ++i ){
        for( j=0; j<i; ++j ){
            int idx1 = i*size+j, /* matrix[i][j] helyett */
                idx2 = j*size+i; /* matrix[j][i] helyett */
            double tmp = matrix[idx1];
            matrix[idx1] = matrix[idx2];
            matrix[idx2] = tmp;
        }
    }
}
```

```
double m[4][4] = {{1,2,3,4},{1,2,3,4},{1,2,3,4},{1,2,3,4}};
transpose( &m[0][0], 4 ); /* transpose( (double*)m, 4 ) */
```


Alternatív reprezentáció: mutatók tömbje

```
void transpose( double *matrix[], int size ){
    int i, j;
    for( i=1; i<size; ++i ){
        for( j=0; j<i; ++j ){
            double tmp = matrix[i][j];
            matrix[i][j] = matrix[j][i];
            matrix[j][i] = tmp;
        }
    }
}
```

```
double m[4][4] = {{1,2,3,4},{1,2,3,4},{1,2,3,4},{1,2,3,4}};
double *helper[4]; for( i=0; i<4; ++i ) helper[i] = m[i];
transpose(helper,4);
```


Magasabbrendű függvények

függvénytípus mutatók segítségével

```
/* mutató int eredményű, paraméter nélküli függvényre */
```

```
int (*fp)(void);
```

```
/* int->int függvényt és int-et váró függvény int eredménnyel */
```

```
int twice( int (*f)(int), int n );
```


C: függvénytípusok

```
int twice( int (*f)(int), int n )  
{  
    n = (*f)(n);  
    n = f(n);  
    return n;  
}
```

```
int inc( int n ){ return n+1; }
```

```
printf( "%d\n", twice( &inc, 5 ) );
```


Függvénymutatók - néhány észrevétel

```
int inc( int n ){ return n+1; }
```

```
int (*f)(int) = &inc;
```

```
f = inc;
```

```
f(3) + (*f)(3);
```

```
int (*g)() = inc;
```

```
g(3,4); g();
```


Konstansok

Definíciók

```
const int i = 3;
```

```
int const j = 3;
```

```
const int t[] = {1,2,3};
```

```
const int *p = &i;
```

```
int v = 3;
```

```
int * const q = &v;
```

Hibás használat

```
i = 4;
```

```
j = 4;
```

```
t[2] = 4;
```

```
t = {1,2,4};
```

```
*p = 4;
```

```
q = (int *)malloc(sizeof(int));
```


Nem teljes a biztonság

```
const int i = 3;
int * const q = &i;    /* csak warning */
int * p = &i;          /* csak warning */

*p = *q = 4;           /* i megváltozik */
```

const-ra polimorf megoldás nincs

```
char *strchr( const char *str, int c ){
    while( *str != 0 && *str != c ) ++str;
    return str;
}
```

```
char *p = strchr("Hello", 'e'),    q[] = "Hello";
*p = 'o';    /* hibás! */          char *r = strchr(q, 'e');
                                           *r = 'o';    /* ok */
```

Élettartammal kapcsolatos hibák

<http://gsd.web.elte.hu/lectures/imper/imper-lecture-5/>
(legvégén)

Direktszorzat típusok

(Potenciálisan) különböző típusú elemekből konstruált összetett típus

- tuple
- rekord
- struct

C struct

```
struct month { char *name, int days };    /* típus létrehozása */

struct month jan = {"January", 31};      /* változó létrehozása */

/* three-way comparison */
int compare_days_of_month( struct month left, struct month right )
{
    return left.days - right.days;
}
```

C struct

```
struct month { char *name; int days; };  
struct month jan = {"January", 31};
```

```
struct date { int year; struct month *month; char day; };  
struct person { char *name; struct date birthdate; };
```

```
typedef struct person Person;
```

```
int main(){  
    Person pete = {"Pete", {1970,&jan,28}};  
    printf("%d\n", pete.birthdate.month->days);  
    return 0;  
}
```


Paraméterátadás

```
void one_day_forward( struct date *d ){  
    if( d->day < d->month->days ) ++(d->day);  
    else { ... }  
}
```

```
struct date next_day( struct date d ){  
    one_day_forward(&d);  
    return d;  
}
```

```
int main(){  
    struct date new_year = {2019, &jan, 1};  
    struct date sober;  
    sober = next_day(new_year);  
    return ( sober.day != 2 );  
}
```


Unió típus

Típusértékei több típus valamelyikéből

C: union

```
struct      month { char *name; int days; }; /* name and days */
union name_or_days { char *name; int days; }; /* either of them */

union name_or_days brrr = {"Pete"}; /* now it contains a name */
printf("%s\n", brrr.name); /* fine */
printf("%d\n", brrr.days); /* prints rubbish */
brrr.days = 42; /* now it contains an int */
printf("%d\n", brrr.days); /* fine */
printf("%s\n", brrr.name); /* probably segmentation fault */
```


Címkézett unió

```
enum shapes { CIRCLE, SQUARE, RECTANGLE };

struct    circle { double radius; };
struct    square { int side; };
struct rectangle { int a; int b; };

struct shape
{
    int x, y;
    enum shapes tag;
    union csr
    {
        struct    circle c;
        struct    square s;
        struct rectangle r;
    } variant;
};
```


Egységes használat

```
struct shape
{
    int x, y;
    enum shapes tag;
    union csr
    {
        struct    circle c;
        struct    square s;
        struct    rectangle r;
    } variant;
};

void move( struct shape *aShape, int dx, int dy ){
    aShape->x += dx;
    aShape->y += dy;
}
```


Használat esetszétválasztással

```
struct shape {  
    int x, y;  
    enum shapes tag;  
    union csr {  
        struct    circle c;  
        struct    square s;  
        struct rectangle r;  
    } variant;  
};  
  
double leftmost( struct shape aShape ){  
    switch( aShape.tag ){  
        case CIRCLE: return aShape.x - aShape.variant.c.radius;  
        default:      return aShape.x;  
    }  
}
```


Biztonságos létrehozás

```
struct shape {  
    int x, y;  
    enum shapes tag;  
    union csr {  
        struct    circle c;  
        struct    square s;  
        struct    rectangle r;  
    } variant;  
};  
  
struct shape make_circle( int cx, int cy, double radius ){  
    struct shape c;  
    c.x = cx; c.y = cy; c.tag = CIRCLE;  
    c.variant.c.radius = radius;  
    return c;  
}
```


Osztály

- Objektum-orientált nyelvek
- Osztály: rekordszerű struktúra
 - Adattagok (mezők)
 - Műveletek (metódusok)
- Öröklődés: címkézett unió

Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

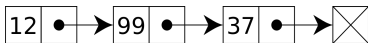
Adatszerkezetek

- „Sok” adat szervezése
- Hatékony elérés, manipulálás
- Alapvető módszerek
 - Tömb alapú ábrázolás (indexelés)
 - Láncolt adatszerkezet
 - Hasítás

Láncolt adatszerkezetek

- Sorozat: láncolt lista
- Fa, pl. keresőfák
- Gráf

Sorozatok ábrázolása

Tömb

- Akárhányadik elem előkeresése, felülírása
- Beszúrás/törlés?
 - Adatmozgatás
 - Újraallokálás

(egy példa: <http://gsd.web.elte.hu/lectures/imper/imper-lecture-10/>)

Láncolt lista

- Elemek előkeresése és felülírása bejárással
- Beszúrás/törlés bejárás során
- Akárhányadik elem előkeresése, felülírása?

Láncolt lista

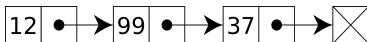
```
struct node
{
    int data;
    struct node *next;
};
```


Láncolt lista felépítése

```
struct node
{
    int data;
    struct node *next;
};
```

```
struct node *head;
head = (struct node *)malloc(sizeof(struct node));
head->data = 12;
head->next = (struct node *)malloc(sizeof(struct node));
head->next->data = 99;
head->next->next = (struct node *)malloc(sizeof(struct node));
head->next->next->data = 37;
head->next->next->next = NULL;
```


Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Egyenlőségvizsgálat és másolás elemi típusokon

```
int a = 5;
```

```
int b = 7;
```

```
if( a != b )
```

```
{
```

```
    a = b;
```

```
}
```


Mutatókkal?

```
int n = 4;
int *a = (int*)malloc(sizeof(int));
int *b = &n;

if( a != b )
{
    a = b;
}
```


Tömbökkel?

```
int a[] = {5,2};
```

```
int b[] = {5,2};
```

```
if( a != b )
```

```
{
```

```
    a = b;
```

```
    /* fordítási hiba */
```

```
}
```


Tömbökkel!

```
#define SIZE 3
```

```
int is_equal( int a[], int b[] ){  
    for( int i=0; i<SIZE; ++i )  
        if( a[i] != b[i] ) return 0;  
    return 1;  
}
```

```
void copy( int a[], int b[] ){  
    for( int i=0; i<SIZE; ++i ) a[i] = b[i];  
}
```

```
int a[SIZE] = {5,2}, b[SIZE] = {7,3,0};
```

```
...
```

```
if( ! is_equal(a,b) ) copy( a, b );
```


Struktúrákkal?

```
struct pair { int x, y; };
```

```
struct pair a, b;
```

```
a.x = a.y = 1;
```

```
b.x = b.y = 2;
```

```
if( a != b )           /* fordítási hiba */
```

```
{
```

```
    a = b;
```

```
}
```


Struktúrákkal!

```
struct pair { int x, y; };
```

```
int is_equal( struct pair a, struct pair b )  
{  
    return (a.x == b.x) && (a.y == b.y);  
}
```

```
struct pair a, b;  
a.x = a.y = 1;  
b.x = b.y = 2;
```

```
if( is_equal(a,b) )  
{  
    a = b;  
}
```


Láncolt lista?

```
struct node
{
    int data;
    struct node *next;
};
```

```
struct node *a, *b;
...
```

```
if( a != b )
{
    a = b;
}
```


Sekély megoldás – nem jó ide

```
struct node
{
    int data;
    struct node *next;
};

int is_equal( struct node *a, struct node *b )
{
    return (a->data == b->data) && (a->next == b->next);
}

void copy( struct node *a, const struct node *b )
{
    *a = *b;
}
```


Mély egyenlőségvizsgálat

```
struct node
{
    int data;
    struct node *next;
};

int is_equal( struct node *a, struct node *b )
{
    if( a == b ) return 1;
    if( (NULL == a) || (NULL == b) ) return 0;
    if( a->data != b->data ) return 0;
    return is_equal(a->next, b->next);
}
```


Mély másolás

```
struct node {  
    int data;  
    struct node *next;  
};
```

```
struct node *copy( const struct node *b ){  
    if( NULL == b ) return NULL;  
    struct node *a = (struct node*)malloc(sizeof(struct node));  
    if( NULL != a ){  
        a->data = b->data;  
        a->next = copy(b->next);  
    } /* else hibajelzés! */  
    return a;  
}
```


Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Hibakezelés

- Ha valami nem várt történik
 - Például sikertelen malloc
- Robusztusság
- Nyelvi támogatás?

Hibakezelés C-ben

- Függvény visszatérési értéke
 - Hibakód visszaadása (int)
 - Speciális („extremális”) érték visszaadása (pl. NULL)
- Globális változó: hibakód

C hibakezelés hátulütői

- Túl sok elágazás, feltételvizsgálat
 - A hibakezelés akár a kód 30-40%-a is lehet
 - Elvész a kódban a lényeg
- Kispórolt hibakezelés veszélye
- Elfelejtett hibakezelés veszélye

Hibakezelés modern nyelvekben

Nyelvi támogatás!

Kivételek

- Kivétel kiváltódása és kiváltása
- Kivétel terjedése
- Kivétel lekezelése

Kivétel terjedése

Vezérlésátadás!

- Alprogramok hívási lánc mentén
- Végrehajtási verem
- Fellépéstől...
 - ... lekezelésig
 - ... programleállásig

Outline

1 Alapfogalmak

- Programok fordítása és futtatása

2 Alaptípusok és -műveletek

- Literálok
- Operátorok
- Számábrázolás
- Sorozatok
- Szövegek

3 Programozási nyelvek definíciója

- Szabályok
- Típus
- Kitekintés későbbi tárgyakra
- Pragmatika

4 Kifejezések

Programozási nyelvek

- Ember-gép kommunikáció
- Ember-ember kommunikáció

Programozási paradigmák

Gondolkodási sémák, szükséges nyelvi eszközök

Például:

- Imperatív programozás
- Funkcionális programozás
- Logikai programozás

- Procedurális programozás
- Moduláris programozás
- Objektumelvű programozás

- Szekvenciális programozás
- Konkurens programozás
- Párhuzamos programozás
- Elosztott programozás

- Aspektuselvű programozás
- Komponenselvű programozás
- Szolgáltatáselvű programozás
- Szerződésalapú programozás

Assembly

quickSort:

.LFB1:

```
.cfi_startproc
pushl    %ebp
.cfi_def_cfa_offset 8
.cfi_offset 5, -8
movl     %esp, %ebp
.cfi_def_cfa_register 5
subl     $40, %esp
movl     12(%ebp), %eax
cmpl     16(%ebp), %eax
jge      .L6
movl     16(%ebp), %eax
movl     %eax, 8(%esp)
movl     12(%ebp), %eax
movl     %eax, 4(%esp)
```


„Magas szintű” ’ programozási nyelvek

- Fortran
- LISP
- Algol
- COBOL
- BASIC
- C

stb.

Modern, kényelmes nyelvek

- Python
- **Haskell**
- C++
- Java
- Ada

stb.

Ada Lovelace (Analytical Engine, Charles Babbage)

Diagram for the computation by the Engine of the Numbers of Bernoulli. See Note G. (page 722 *et seq.*)

Number of Operation.	Nature of Operation.	Variables acted upon.	Variables receiving results.	Indication of change in the value on any Variable.	Statement of Results.	Data.												Working Variables.												Result Variables.			
						$1V_1$	$1V_2$	$1V_3$	$1V_4$	$1V_5$	$1V_6$	$1V_7$	$1V_8$	$1V_9$	$1V_{10}$	$1V_{11}$	$1V_{12}$	$1V_{13}$	$1V_{14}$	$1V_{15}$	$1V_{16}$	$1V_{17}$	$1V_{18}$	$1V_{19}$	$1V_{20}$	$1V_{21}$	$1V_{22}$	$1V_{23}$	$1V_{24}$	$1V_{25}$			
						0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
						1	2	n																									
1	\times	$1V_2 \times 1V_2$	$2V_2 = 1V_2$	$1V_2 = 1V_2$	$= 2n$...	2	n	2n	2n	2n																						
2	$-$	$1V_4 - 1V_2$	$2V_4 = 1V_4$	$1V_4 = 1V_4$	$= 2n-1$	1	...		2n-1																								
3	$+$	$1V_4 + 1V_2$	$2V_4 = 1V_4$	$1V_4 = 1V_4$	$= 2n+1$	1	...		2n+1																								
4	$+$	$1V_4 + 1V_4$	$2V_4 = 1V_4$	$1V_4 = 1V_4$	$= 2n-1$				0	0																							
5	$+$	$1V_{12} + 1V_2$	$2V_{12} = 1V_{12}$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$= 2n-1$	2	...																										
6	$-$	$1V_{12} - 1V_{10}$	$2V_{12} = 1V_{12}$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$= 2n-1$																												
7	$-$	$1V_8 - 1V_4$	$1V_8 = 1V_8$	$1V_4 = 1V_4$	$= n-1 (=3)$	1	...	n																									
8	$+$	$1V_2 + 1V_2$	$1V_2 = 1V_2$	$1V_2 = 1V_2$	$= 2+0=2$...	2																										
9	$+$	$1V_8 + 1V_2$	$1V_8 = 1V_8$	$1V_2 = 1V_2$	$= 2n = A_1$																												
10	\times	$1V_{12} \times 1V_{12}$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$= B_1 \cdot \frac{2n}{2} = B_1 A_1$																												
11	$+$	$1V_{12} + 1V_{10}$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$1V_{10} = 1V_{10}$	$= \frac{1}{2} \cdot \frac{2n-1}{2n+1} + B_1 \cdot \frac{2n}{2}$																												
12	$-$	$1V_{12} - 1V_2$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$1V_2 = 1V_2$	$= n-2 (=2)$	1	...																										
13	$-$	$1V_4 - 1V_2$	$1V_4 = 1V_4$	$1V_2 = 1V_2$	$= 2n-1$	1	...																										
14	$+$	$1V_4 + 1V_2$	$1V_4 = 1V_4$	$1V_2 = 1V_2$	$= 2+1=3$	1	...																										
15	$+$	$1V_4 + 1V_2$	$1V_4 = 1V_4$	$1V_2 = 1V_2$	$= 2n-1$																												
16	\times	$1V_4 \times 1V_{12}$	$1V_4 = 1V_4$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$= \frac{2n}{2} \cdot \frac{2n-1}{3} = A_1$																												
17	$-$	$1V_4 - 1V_2$	$1V_4 = 1V_4$	$1V_2 = 1V_2$	$= 2n-2$	1	...																										
18	$+$	$1V_4 + 1V_2$	$1V_4 = 1V_4$	$1V_2 = 1V_2$	$= 3+1=4$	1	...																										
19	$+$	$1V_4 + 1V_2$	$1V_4 = 1V_4$	$1V_2 = 1V_2$	$= 2n-2$																												
20	\times	$1V_4 \times 1V_{12}$	$1V_4 = 1V_4$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$= \frac{2n}{2} \cdot \frac{2n-1}{3} = A_1$																												
21	\times	$1V_{12} \times 1V_{12}$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$= B_1 \cdot \frac{2n}{2} \cdot \frac{2n-1}{3} = B_1 A_1$																												
22	$+$	$1V_{12} + 1V_{10}$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$1V_{10} = 1V_{10}$	$= A_1 + B_1 A_1 + B_1 A_2$																												
23	$-$	$1V_{12} - 1V_2$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$1V_2 = 1V_2$	$= n-3 (=1)$	1	...																										
Here follows a repetition of Operations thirteen to twenty-three.																																	
24	$+$	$1V_{12} + 1V_{10}$	$1V_{12} = 1V_{12}$	$1V_{10} = 1V_{10}$	$= B_7$...																											
25	$+$	$1V_4 + 1V_2$	$1V_4 = 1V_4$	$1V_2 = 1V_2$	$= n+1 = 4+1=5$	1	...	n+1																									

Augusta Ada King, Countess of Lovelace (née Byron, 1815–1852)

A programozás őskora

- Fizikai huzalozás (pl. ENIAC, 1945)
- Gépi kód (Neumann-architektúra, 1945)
- Assembly (1949–)
- Magas szintű programozási nyelvek
 - Plankalkül (Konrad Zuse, 1942–1945)
 - Fortran (John Backus et al., 1954)
 - LISP (John McCarthy, 1958)
 - Algol (1958, 1960, 1968)
 - COBOL (1959)
 - BASIC (Kemény–Kurtz, 1964)

Néhány fontos nyelv

- Simula-67 (Dahl–Nygaard, 1967)
- Pascal (Niklaus Wirth, 1970)
- C (Dennis Ritchie, 1972)
- Ada (1980)
- SQL (Chamberlin–Boyce, 1974)
- C++ (Bjarne Stroustrup, 1985)
- Eiffel (Bertrand Meyer, 1986)
- Erlang (Armstrong–Virding–Williams, 1986)
- Haskell (1990)
- Python (Guido van Rossum, 1990)
- Java (James Gosling, 1995)
- JavaScript (Brendan Eich, 1995)
- PHP (Rasmus Lerdorf, 1995)
- C# (2000)
- Scala (Martin Odersky, 2004)

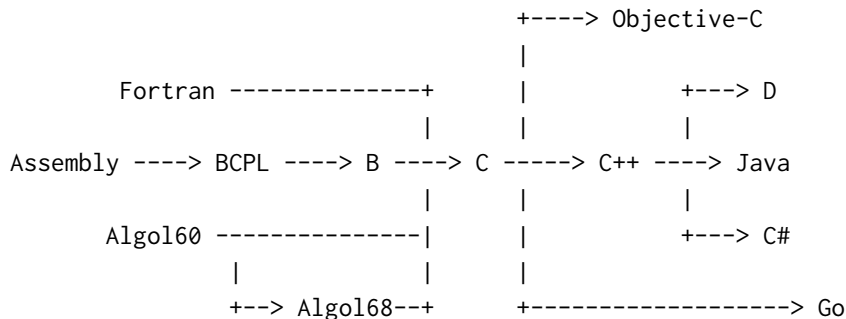

Legnépszerűbb nyelvek (2018. szeptember, TIOBE-index)

Sep 2018	Sep 2017	Change	Programming Language	Ratings	Change
1	1		Java	17.436%	+4.75%
2	2		C	15.447%	+8.06%
3	5	▲	Python	7.653%	+4.67%
4	3	▼	C++	7.394%	+1.83%
5	8	▲	Visual Basic .NET	5.308%	+3.33%
6	4	▼	C#	3.295%	-1.48%
7	6	▼	PHP	2.775%	+0.57%
8	7	▼	JavaScript	2.131%	+0.11%
9	-	▲▲	SQL	2.062%	+2.06%
10	18	▲▲	Objective-C	1.509%	+0.00%
11	12	▲	Delphi/Object Pascal	1.292%	-0.49%
12	10	▼	Ruby	1.291%	-0.64%
13	16	▲	MATLAB	1.276%	-0.35%
14	15	▲	Assembly language	1.232%	-0.41%
15	13	▼	Swift	1.223%	-0.54%
16	17	▲	Go	1.081%	-0.49%
17	9	▼▼	Perl	1.073%	-0.88%
18	11	▼▼	R	1.016%	-0.80%

A C nyelv kialakulása

A C nyelv fejlődése

- 1969 Ken Thompson kifejleszti a B nyelvet (egy egyszerűsített BCPL)
- 1969 Ken Thompson, Dennis Ritchie és mások elkezdnek dolgozni a UNIX-on
- 1972 Dennis Ritchie kifejleszti a C nyelvet
- 1972-73 UNIX kernel-t újraírják C-ben
- 1977 Johnson Portable C Compiler-e
- 1978 Brian Kernighan és Dennis Ritchie: The C Programming Language könyve
- 1989 ANSI C standard (C90) (32 kulcsszó)
- 1999 ANSI C99 standard (+5 kulcsszó)
- 2011 ANSI C11 standard (+7 kulcsszó)
- 2018 C18 ISO/IEC standard

Mi alapvetően az ANSI C-t, azaz a C90-et fogjuk használni.

